

Napříč sbírkami Českého muzea hudby

KOLEKTIV AUTORŮ

Představit České muzeum hudby v jeho plné šíři není jednoduché, přesto však bychom rádi poskytli čtenářům základní informace o sbírkách, které svým bohatstvím inspirovaly vznik tohoto časopisu. A jak jinak začít lépe, než po vzoru jiných průvodců podniknout malý **exkurs do historie...**

České muzeum hudby (ČMH) oslavilo v roce 2006 třicet let svého trvání, jeho kořeny však sahají hluboko do 19. století. Už brzy po založení Národního muzea v roce 1818 se mezi sbírkovými předměty objevovaly i takové, které souvisely s hudební kulturou. Součástí Knihovny Národního muzea se staly hudebniny, nenotové písemnosti a grafické listy s hudební tematikou, v oddělení historické archeologie byly shromažďovány hudební nástroje, obrazy a plastiky. V roce 1913 byl zřízen samostatný notový archiv, jehož vedením byl pověřen muzikolog a hudební skladatel Emil Axman, který o sbírku pečoval více než tři desetiletí.

Dalším krokem vedoucím postupně ke vzniku Českého muzea hudby bylo založení samostatného hudebního oddělení Národního muzea v roce 1946. Jeho sídlem se stal Velkopřevorský palác na Malé Straně v Praze, kde byla později zpřístupněna také expozice hudebních nástrojů a uložen rozsáhlý hudební archiv spolu s dalšími fondy. Po smrti Emila Axmana řídil oddělení Alexander Buchner, zakladatel dnes již světoznámé sbírky hudebních nástrojů. V 50. letech 20. století přešly pod správu hudebního oddělení Národního muzea konfiskáty z majetku šlechty a klášterů, zahrnující kromě desítky tisíc hudebnin i jiné předměty.

Spojením hudebního oddělení Národního muzea s Muzeem Bedřicha Smetany a Muzeem Antonína Dvořáka vzniklo v roce 1976 Muzeum české hudby. Tím, že ve svých sbírkách soustředilo památky na nejvýznamnější osobnosti české hudební kultury, se stalo jako jedna z pěti základních složek Národního muzea přední institucí svého druhu u nás. Otevřela se tak možnost integrace do té doby separátně spravovaných materiálů a vytvoření fondů největších osobností české hudby. Jednotlivá pracoviště, tj. hudební archiv (sbírka notových rukopisů, tisků a ikonografie), oddělení hudebních nástrojů a oddělení knihovny a fonotéky, se organizačně propojila. Toto uspořádání trvalo až do roku 1992, kdy došlo k zásadní reorganizaci a vytvoření nové vnitřní struktury trvajícím dodnes.

Od roku 2001 působí muzeum pod novým názvem České muzeum hudby. V současné době má čtyři odborná oddělení: hudebněhistorické oddělení, oddělení hudebních nástrojů s vyčleněným fondem Státní sbírky hudebních nástrojů, dále Muzeum Bedřicha

Smetany a Muzeum Antonína Dvořáka. Pod správou jednotlivých oddělení spadají i detašované památníky osobností: Jaroslava Ježka v Kaprově ulici v Praze, Bedřicha Smetany v Jabkenicích, Antonína Dvořáka v Nelahozevsi a Josefa Suka v Křečovicích. Kromě toho tvoří sbírkové předměty ČMH hlavní součást dalších expozic: Památníku Wolfganga Amadea Mozarta a manželů Duškových na Bertramce, stálé expozice klávesových nástrojů na zámku v Litomyšli, expozice Mechanických hudebních nástrojů v Hořovicích, Památníku bratří Vranických v Nové Říši a Památníku Bedřicha Smetany na Lamberku v Obřívstí.

V roce 2003 se přestěhovalo ředitelství ČMH spolu s hudebněhistorickým oddělením a oddělením hudebních nástrojů do nově rekonstruovaného objektu v Karmelitské ulici na Malé Straně. V následujícím roce zde byla otevřena nová stálá expozice hudebních nástrojů *ČLOVĚK – NÁSTROJ – HUDBA*. Pro krátkodobější tematické výstavy jsou k dispozici výstavní prostory v přízemí budovy, jejíž dvorana je využívána ke koncertům a dalším společenským akcím. V letošním roce ČMH zprovoznilo nový koncertní sál.

Základem činnosti muzea byla vždy tvorba sbírek, tzn. získávání a evidence sbírkových předmětů a péče o ně. V posledních letech, zvláště po povodních, které postihly ČMH v roce 2002, se ve zvýšené míře přistoupilo k systematickému restaurování a digitalizaci sbírek. Vedle těchto aktivit se pracovníci muzea věnují vědeckému výzkumu, jehož výsledky zveřejňují v odborných publikacích, výstavní a pedagogické činnosti.

AXMAN, Emil: *Hudební oddělení Národního muzea*, in: Národní muzeum 1818–1948, Praha 1949.

BUCHNER, Alexander: *Průvodce sbírkami hudebního oddělení Národního muzea*, Praha 1954.

Muzeum české hudby, historie a sbírky. Průvodce, Národní muzeum, Praha 1999.

PULKERT, Oldřich: *The Musical Department of the National Museum in Prague*, *Fontes Artis Musicae*, č. 2, 1955, s. 112–117.

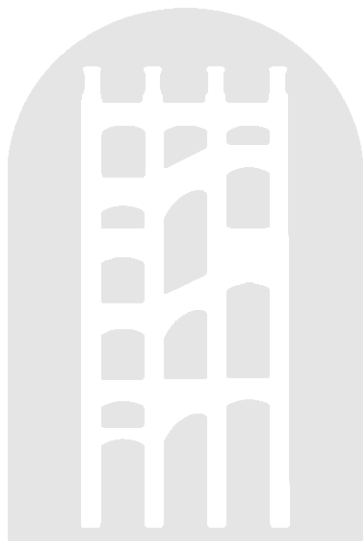

**Regál z panství třeboňského /
Regal from the dominion of Třeboň**
Neznámý autor / Anonymous, ca. 1600
NM-ČMH 2, E 1330

Struktura Českého muzea hudby

Název oddělení	Fondy	Počet sbírkových předmětů systematicky evidovaných (stav k 1. 1. 2008, Centrální evidence sbírek MK ČR)	Počet přír. čísel chronologicky evidovaných (stav k 1. 1. 2008, Centrální evidence sbírek MK ČR)
Hudebněhistorické oddělení (ČMH 1)	Notový archiv	97 094	
	Fond pozůstalostí	35 030	
	Neotové archiválie	12 959	
	Ikonografie	18 595	
	Hudební knihovna	4 531*	
	Tisková dokumentace	5 090	
	Fonotéka	34 336	
	Nezařazeno	7	
	<i>ČMH 1 celkem</i>	<i>207 642</i>	<i>2 299</i>
Oddělení hudebních nástrojů (ČMH 2)		2 596	15
Muzeum Bedřicha Smetany (ČMH 3)		33 233	1 462
Muzeum Antonína Dvořáka (ČMH 4)		8 560	4 037

* Údaj se týká sbírkové části knihovny. Kromě toho však ČMH disponuje rozsáhlou příruční vědeckou knihovnou, která má cca 20 000 svazků.

**Kutnohorský sborník /
The Kutná Hora Codex**
Rukopis / Manuscript, ca. 1590
NM-ČMH 1, AZ 33

I. HUDEBNĚHISTORICKÉ ODDĚLENÍ

● 1. NOTOVÝ ARCHIV

Notový archiv Českého muzea hudby patří svým rozsahem a významem mezi nejcennější sbírky v České republice a je srovnatelný s ostatními evropskými hudebními sbírkami. Obsahuje notové rukopisy a tisky od začátku 15. století až do současnosti, největším počtem je zastoupeno období od poloviny 18. století do 19. století. Kromě toho jsou v ČMH uloženy jako stálá depozita další cenné jednotliviny a rozsáhlejší celky, např. klášterní sbírky benediktinů z Prahy-Břevnova a Broumova a premonstrátů z pražského Strahova.

Téměř stotisícový fond hudebního archivu je druhově i žánrově velmi bohatý. Nejstarší hudebniny z období středověku, renesance a baroka obsahují především duchovní liturgickou i neliturgickou hudbu, kancionály, v menší míře světskou hudbu a tabulatury. V hudební produkci klasicismu a pozdějších období se pak tematika ještě rozšiřuje. Jsou zde zastoupeny žánry nejen tzv. „klasické“ hudby (např. orchestrální skladby, komorní hudba, klavírní skladby, písně, sbory, opery, melodramy, mše a jiné skladby s duchovní tematikou, hudba k baletům, filmům atd.), ale i hudba „populární“ od 18. století do současnosti (tance, populární písně, kabaretní písně apod.). Minimálně je ve sbírce obsažen folklor.

Z hlediska různých skupin sbírkových předmětů jsou do notového archivu zařazeny jednotliviny, tzv. fond AZ (nejstarší rukopisy a staré tisky), sbírky vytvořené systematickou sběratelskou činností (např. sbírky Jaroslava Čeledy, Josefa Čermáka, Aloise Hniličky, Eduarda Emanuela Homolky, Ondřeje Horníka, Otakara Nickerleho, Jana Pohla, Emiliána Troldy a Romana Veselého), notové části pozůstalostí (např. Josefa Srba-Debrnova, Františka Škroupa a Václava Jana Tomáška), fondy institucí (např. Umělecké besedy v Praze), sbírka notových autografů významných skladatelů (např. Ludwiga van Beethovena, Leoše Janáčka, Bohuslava Martinů, Nicola Paganiniho, Giuseppe Verdiho), produkce hudebních vydavatelství a konfiskáty ze zámeckých a klášterních sbírek. V případě konfiskátů

Jiří Voskovec, Jan Werich a Jaroslav Ježek. Fotografie / Photograph, ca. 1939–1941
NM-ČMH 1, S 224/1386

z 50. let minulého století dnes ČMH vychází maximálně vstřícně a respektuje jejich přání ohledně dalšího uložení a zpracování sbírek.

Mezi unikáty můžeme počítat všechny autografy a často i dobové opisy skladeb. Některé z nich mají hodnotu zcela výjimečnou (např. autograf hudby Františka Škroupa ke hře Fidlovačka s písní Kde domov můj, která se později stala naší národní hymnou). Cenné jsou zápisy skladeb renesančních skladatelů českých (např. Kryštofa Haranta) i světových (obsažených např. v tzv. Kutnohorském sborníku), dále loutnové a varhanní tabulatury, sbírka skladeb pro violu d'amour, soubory skladeb pro basetový roh a soubor skladeb kantorské hudby přelomu 18. a 19. století. Bohatě je dokumentována klavírní literatura, vznikající od konce 18. století, a skladby autorů českého původu, publikované v cizině na přelomu 18. a 19. století.

V katalogu notového archivu se nacházejí snad všechna známá jména skladatelů, a to včetně Bedřicha Smetany a Antonína Dvořáka, kterým jsou v ČMH věnována monografická oddělení, i těch, jejichž rozsáhlé fondy jsou zpracovány formou zvláštního inventáře. Důraz je kladen na české autory. Reprezentativním způsobem jsou zastoupeni skladatelé 18. a 19. století. Dobové opisy děl Josepha Haydna, Wolfganga Amadea Mozarta, Ludwiga van Beethovena a mnoha dalších světových autorů svědčí o jejich oblíbě a provozování. V dokumentaci hudby 20. století se archiv ještě výrazněji specializuje na české prostředí, a to např. skladbami Pavla Bořkovce, Josefa Bohuslava Foersterera, Rudolfa Karla, Otakara Ostrčila, Ladislava Vycpálka i poválečných skladatelských generací.

Přestože první hudebniny jakožto sbírkové předměty získalo Národní muzeum již ve svých začátcích, notový archiv byl vyčleněn ze sbírek Knihovny Národního muzea teprve v roce 1946, kdy se stal nejvýznamnější a velmi rychle rostoucí součástí nově založeného hudebního oddělení. Dodnes je notový archiv stále doplňován jednotlivými tituly a celky jiného než pozůstalostního charakteru. Lístkové katalogy hudebnin hudebněhistorického oddělení jsou zpřístupněny veřejnosti na adrese <http://nris.nkp.cz>.

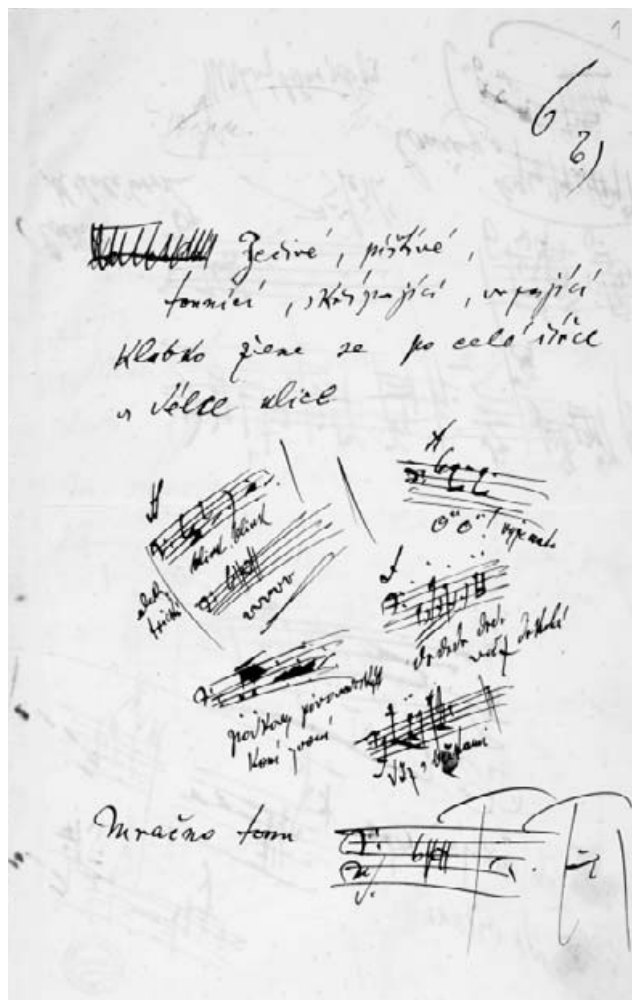
- FOJTÍKOVÁ, Jana: *Museum der tschechischen Musik-Archiv*, Handbuch deutscher historischer Buchbestände in Europa, Bd. I. 2, Prag – Hildesheim 2000, s. 59–64.
- FOJTÍKOVÁ, Jana: *Die ältesten Quellen der Werke Beethovens in der Tschechischen Republik*, in: *Miscellanea musicologica* XXXVIII, 2006, s. 9–105.
- KABELKOVÁ, Markéta: *Hudební archiv a kapela hraběte Jana Josefa Filipa Pachty*, *Hudební věda*, roč. 28, č. 4, 1991, s. 329–333.
- KABELKOVÁ, Markéta: *Pozůstalost po Emiliánu Troidovi*, *Hudební věda*, roč. 37, č. 3–4, 2000, s. 186–206.
- MIKULÁŠ, Jiří: *Troida & Motejlek*, *Hudební věda*, roč. 37, č. 3–4, 2000, s. 231–238.
- Soupis sbírek hudebního archivu Muzea české hudby* (Chadová, Anna – Jiráčková, Ludmila – Poštolka, Milan – Rutová, Milada – Valšubová, Alena), Národní muzeum – Muzeum české hudby [strojopis], Praha 1980.
- RUTOVÁ, Milada: *Valdštejnská hudební sbírka v Doksech*, in: *Sborník Národního muzea v Praze*, řada A, roč. 28, č. 5, 1974, s. 173–227.

● 2. FOND POZŮSTALOSTÍ

Až do poloviny 70. let 20. století bylo zvykem rozřídít přijaté pozůstalosti podle typu materiálu a jednotliviny zvlášť uložit do příslušných sbírek (hudebniny do notového archivu, fotografie do ikonografické sbírky, nahrávky do fonotéky apod.). Od této doby se pak pozůstalosti zpracovávají včetně hudebnin jako celek. Často dokumentují nejen skladatelský odkaz, ale také interpretační názory pisatelů a mnoho dalších aspektů jejich soukromého a veřejného života. V inventářích, které zachycují přehlednou formou v systematickém uspořádání veškeré materiály z majetku muzea, vztahující se k dané osobnosti, dostává badatel komplexní informaci.¹ Metodika zpracování inventářů se během uplynulých třiceti let vyvíjela a za pomoci počítačové techniky zdokonalovala.

S výjimkou klíčových postav české hudební historie Bedřicha Smetany a Antonína Dvořáka, kterým se v ČMH věnují speciální oddělení, bychom ve fondu pozůstalosti našli především rozsáhlé celky týkající se zajímavých osobností české hudební kultury 19. a 20. století. K nejvýznamnějším osobnostem, které jsou ve fondu zastoupeny, patří skladatelé Emil Axman, Karel Bendl, Pavel Bořkovec, Zdeněk Fibich, Luboš Fišer, Josef B. Foerster, Alois Hába, Otakar Jeremiáš, Jaroslav Ježek, Karel Boleslav Jiráček, Miloslav Kabeláč, Jaroslav Kříčka, Vítězslav Novák, Jan Rychlík, Ervín Schulhoff, Jiří Srnka, Josef Suk, Václav Trojan, Zbyněk Vostřák aj., dirigenti a skladatelé Rudolf A. Dvorský, Julius Fučík, Karel Kovařovic, Jaroslav Krombholc a Oskar Nedbal, interpreti Ladislav Černý (Pražské kvarteto), Nora Grumlíková, Karel Hoffmann, Otakar Hollmann, Jan Kubelík, Pražské dechové kvinteto, Miroslav Venhoda nebo Hanuš Wihan. Z hudebních vědců a spisovatelů o hudbě uvedme např. pozůstalosti Mirko Očadlíka, Milana Poštolky, Bohuslava Šicha a Emiliána Troidy.

1) Formou inventáře jsou zpracovány tyto pozůstalosti (abecedně): Archiv kantorské hudby v Čechách 18. stol. (Karel Motejlek), Emil Axman, František Bartoš, Otto Berger, Ladislav Černý (Pražské kvarteto), Radim Drejsl, Antonín Dvořák, Zdeněk Fibich, Zdeněk Folprecht, Julius Fučík, Karel Hoffmann, Otakar Hollmann, Jaroslav Ježek, Karel Boleslav Jiráček, Karel Kovařovic, Jaroslav Kříčka, René Kubínský, Jan Miroslav Květ, Antonín Modr, Oskar Nedbal, Vítězslav Novák, Mirko Očadlík, Bohumír Petr, Pražský dechový kvintet, Jan Rychlík, Ervín Schulhoff, Bedřich Smetana, Jiří Srnka (depozit), Josef Suk, Emilián Troida, Jaroslav Vogel, Lenka Vojtíšková, Hanuš Wihan.

**Zápisník motivů Leoše Janáčka /
Leoš Janáček's notebook
of motives**

Nedatováno / Undated
NM-ČMH 1, č. př. / shelf-mark
116/2003

Od 70. let 19. století přicházely osobní skladatelské pozůstalosti do Národního muzea především formou darů a odkazů, později i koupí a představovaly první významné akvizice pro muzejní hudební sbírku (1874 – Václav Jan Tomášek, 1876 – Jakub Jan Ryba, 1921 – František Škroup). V roce 1946 byly tyto pozůstalosti spolu s dalšími materiály převedeny do správy hudebního oddělení Národního muzea. Zajímavé celky získalo hudebněhistorické oddělení také při purifikaci sbírek Muzea Bedřicha Smetany a Muzea Antonína Dvořáka (např. pozůstalost Boleslava Schnabla-Kalenského nebo Františka A. Urbánka). Přestože koupě a někdy i následné odborné zpracování velmi rozsáhlých pozůstalostí bývá někdy problémem, cílem ČMH je průběžně tento fond doplňovat.

FOJTÍKOVÁ, Jana: Zpracování fondu osobních pozůstalostí v Muzeu české hudby, *Hudební věda*, roč. 30, č. 4, 1993, s. 400–401.

● 3. NENOTOVÉ PÍSEMNOСТИ

Vedle konkrétních hudebních děl poskytují informace o hudbě také nenotové písemnosti, především korespondence skladatelů, interpretů a institucí. Jejich bohatý a rozmanitý fond v ČMH zahrnuje dopisy, pohlednice, vizitky, strojopisy, telegramy, osobní doklady, účty, nakladatelské smlouvy, diplomy, pamětní zápisy, památníky, rukopisné poznámky, muzikologické a publicistické práce. Kromě ryze osobních sdělení v nich najdeme poznámky o tvorbě, interpretaci a přijetí díla a o koncertním provozu. V některých muzikologických pracích jsou shrnuty výsledky rozsáhlých rešerší a výzkumů, které často nebyly nikdy publikovány.

Časové rozpětí těchto materiálů sahá od 18. století do současnosti, nejpočetněji zastoupené jsou památky ze 2. poloviny 19. a z 20. století. Sbíрка písemné korespondence se však již víceméně uzavřela. Tak jak se postupně mění formy komunikace mezi lidmi, mění se samozřejmě i forma nových sbírkových předmětů a dopis jako svébytnou výpověď o pisateli a jeho době nyní vytlačují rychlejší elektronická média.

Přehled jmen, která můžeme najít v katalogu tohoto fondu, je opravdu reprezentativní. V některých případech (Ema Destinová, Josef Bohuslav Foerster, Leoš Janáček, Jaroslav Křička, Bohuslav Martinů, Otakar Ostrčil, Ladislav Vycpálek, nakladatelé František A. Urbánek a Mojmír Urbánek aj.) se dokonce nejedná pouze o jednotliviny, ale bohatší soubory. Ve sbírce jsou zastoupeni také starší čeští skladatelé, např. Jiří Antonín Benda, Vilém Blodek, Jan Ladislav Dusík, Vojtěch Jírovec, Leopold Koželuh, Antonín Rejcha, Jakub Jan Ryba, z mladších Pavel Bořkovec, Emil František Burian, Miloslav Kabeláč, Ervín Schulhoff, Klement Slavický, Václav Trojan. Méně početné, ale co do výpovědi často velmi důležité a obsažné jsou dopisy světových skladatelů, např. Bély Bartóka, Hectora Berlioze, Johannes Brahmsa, Antona Brucknera, Petra Iljiče Čajkovského, Charlese Gounoda, Edvarda Griega, Paula Hindemitha, Franze Liszta, Gustava Mahlera, Felixe Mendelssohna-Bartholdyho, Giacoma Meyerbeera, Sergeje Rachmaninova, Maxe Regera, Nikolaje Rimského-Korsakova, Gioacchina Rossiniho, Camilla Saint-Saënsa, Arnolda Schönberga, Roberta Schumanna, Jeana Sibelia, Richarda Strausse nebo Richarda Wagnera. Velkou hodnotu mají také dopisy dirigentů (Karel Ančerl, Václav Kaprál, František Kmoč, Jaroslav Krombholc, Rafael Kubelík, Bernardo Molinari, Oskar Nedbal, Arthur Nikisch, Václav Smetáček, Václav Talich), interpretů (Karel Burian, Pablo Casals, Josefina Dušková, Rudolf Firkušný, Karel Hoffmann, Karel Hoffmeister, Jan Kubelík, Ferdinand Laub, František Ondříček, Nicolo Paganini, Otakar Ševčík, Václav Štěpán) a hudebních i vědeckých institucí.

Nenotové písemnosti, které byly získány před vznikem samostatného hudebního oddělení Národního muzea, zůstaly součástí Knihovny Národního muzea a Archivu Národního muzea. Sbíрка nenotových archiválií je tedy budována teprve od 50. let 20. století. Postupem času bylo ovšem značné množství písemností vyčleněno do fondů jednotlivých osobností (Fibich, Novák, Suk, Schulhoff aj.), aby zde byly soustředěny všechny druhy památek, které jsou v ČMH k určitým osobnostem uloženy.

FOJTÍKOVÁ, Jana: *Stav fondu korespondence ve sbírkách Muzea české hudby*, in: Kritické edice hudebních památek III, Korespondence jako muzikologický pramen a problém, Univerzita Palackého, Olomouc 1999, s. 25–29.

FREI, Jan: *Korespondence K. B. Jiráka uložená v Muzeu české hudby*, Hudební věda, roč. 37, č. 3–4, 2000, s. 335–345.

POŠTOLKA, Milan: *Musikerbriefe in der Musikabteilung des Nationalmuseums in Prag*, in: *Beiträge zur Musikdokumentation. Franz Grasberger zum 60. Geburtstag*, Tutzing 1975, s. 363–390.

● 4. IKONOGRAFIE

České muzeum hudby spravuje největší ikonografickou sbírku svého druhu v České republice co do objemu, zaměření i časového rozsahu. Sbírkou má tři části: kolekci ikonografie v užším slova smyslu, soubor negativů a soubor osobních památek. První z nich zahrnuje fotografie, grafiky, obrazy, kresby, sochy, plakety a poštovní známky. Sbírkou negativů obsahuje cenné historické originální negativy i diapositivy a rozsáhlou dokumentaci ke sbírkám hudebních nástrojů, některým notovým autografům a památkám dnes nezvěstným. Do osobních památek patří diplomy, medaile, trofeje, drobnosti osobního charakteru, nábytek a další trojrozměrné předměty se vztahem k hudebním osobnostem a institucím.

Nejstarší ikonografické materiály v ČMH pocházejí ze 16. století a spolu s obrazy ze 17. a 18. století patří k unikátům sbírky. Hudebního života v 18. století se týká početný soubor grafik a malby: najdeme zde nejen portréty Wolfganga Amadea Mozarta, ale i další doklady, které přibližují jeho pražské pobyty. Většina sbírky se soustřeďuje na období od poloviny 19. stol. do poloviny 20. století. V posledních letech je zvýšená pozornost věnována dokumentaci nejrůznějších forem současného koncertního života.

Tematicky sice převažují portréty skladatelů a interpretů, neschází však ani vyobrazení hudebních nástrojů, koncertů, historických hudebních sbírek a míst souvisejících s hudebním životem. Svými díly jsou ve sbírce zastoupeni např. Lucas van Leyden, mědirytec Johann Sadeler st., grafik Jan Berka, Joseph Kriehuber, fotografové František Drtíkol, Jindřich Eckert, Jan Langhans, Jan Mulač a Jan Vaněk, malíři František Bílek, Hugo Boettinger, Václav Brožík, Adolf Hoffmeister, František Muzika, František Ženišek a mnoho dalších.

Zvláštní pozornost si zaslouží sbírka fotografií ČMH, jejímž jádrem jsou fotografie české a evropské provenience vzniklé od 70. let 19. století do první světové války. V ateliérech zakladatelů české fotografie byla staršími fotografickými technikami pořízena portrétní galerie našich a v Praze hostujících evropských hudebníků, početně je však zastoupena také tvorba zahraničních ateliérů. Spolu s příspisy na fotografiích představují tyto materiály obrazovou historii koncertního provozu v Čechách i svědectví o domácích a zahraničních kontaktech českých hudebníků. Pozoruhodná je dokumentace činnosti četných pěveckých spolků ve 2. polovině 19. století, sbírka Silvestra Hipmana a amatérská fotografická tvorba.

Ikonografická sbírka ČMH vznikla současně s hudebním oddělením Národního muzea v roce 1946, jednotlivé předměty však byly sbírány od založení Národního muzea v oddělení historické archeologie (obrazy, sochy apod.) a v Knihovně Národního muzea (grafika), odkud byly po vzniku samostatného hudebního oddělení vyčleněny. Další před-

měty získalo muzeum se sbírkovými nebo pozůstalostními fondy, ale i vlastní akviziční činností. Odborný základ sbírky založil v padesátých letech 20. století Alexander Buchner. Dnes ČMH koordinuje v České republice spolupráci s RlDIM (Répertoire International d'Iconographie Musicale).

PAULOVÁ, Eva: *Památky hudební ikonografie v hudební historiografii a jejich dokumentační zpracování*, in: *Ikonografika v hudobnej historiografii, Seminár o hudobnej ikonografii – pramene, metodológia, perspektivy* (referátový sborník), Slovenská národná skupina IAML, Martin 1998, s. 4–10.

● 5. HUDEBNÍ KNIHOVNA

Součástí hudebněhistorického oddělení Českého muzea hudby je hudební knihovna, která byla od svého počátku koncipována jako specializovaná knihovna sbírkotvorného rázu a zároveň jako odborná knihovna příruční. Toto dvojí zaměření jí zůstalo dodnes. První knižní materiály s hudební tematikou přicházely již během 19. století do Knihovny Národního muzea především formou darů a různých odkazů, systematicky se však muzikáliím začal věnovat až Emil Axman. Zásadní změnu přinesl rok 1946 a s ním vytvoření samostatného hudebního oddělení, kam přešla také hudební knihovna. Podle druhu v ní lze rozlišit čtyři základní soubory: knižní fond, dále hudební periodika, časopisy, bulletiny a zprávy, fond starých tisků a sbírku libret. Nejstarší předměty v hudební knihovně pocházejí z 1. poloviny 16. století, nejmladší ze současnosti.

Ve fondu převažuje odborná muzikologická literatura zaměřená na evropskou a zejména českou hudebněhistorickou problematiku, zastoupena je také všeobecná hudební literatura, často cizojazyčná. Nechybějí práce o hudebních nástrojích, o jednotlivých skladatelských osobnostech včetně tematických katalogů jejich díla i katalogy jiných hudebních sbírek. Knihovna může nabídnout různé obecně historické, lexikografické, literárněvědní aj. tituly. Nejcennější skupinu představují staré tisky s hudební tematikou, vydané v letech 1500–1800, z nichž jsou některé unikátní. Několikatisícový soubor hudebních libret z konce 17.–20. století a staré tisky pocházejí především z tzv. svozů, kterými se v 50. letech minulého století dostaly do Národního muzea zkonfiskované klášterní a šlechtické hudební sbírky.

Z hlediska provenience je možné v hudební knihovně vydělit několik velkých celků, např. knihovny po Richardu Veselém, Emiliánu Troidovi, Ondřeji Horníkovi, svazky z knihovny cisterciáckého kláštera v Oseku a z Královské kanonie premonstrátů na Strahově. Poslední z nich spravuje ČMH jako stálý depozit.

Dnešní knihovna hudebněhistorického oddělení ČMH je podle možností doplňována novými tituly. S Knihovnou Národního muzea zůstala spojena tím, že veškeré její nové přírůstky jsou nejprve evidovány a katalogizovány v Knihovně Národního muzea a teprve potom dostávají v ČMH signaturu a jsou dále odborně zpracovávány.

MAÝROVÁ, Kateřina: *Hudební knihovna Hudebněhistorického oddělení Muzea české hudby v Praze, její formování a základní profil*, in: *Acta Musei Moraviae – Scientiae sociales* LXXXV, Brno 2000, s. 195–221.
POŠTOLKA, Milan: *Libreta strahovské hudební sbírky*, in: *Miscellanea musicologica* XXV–XXVI, 1974, s. 79–149.

● 6. TISKOVÁ DOKUMENTACE

Hudba patří k těm druhům umění, které ke svému plnému životu potřebují interakci mezi hudebním dílem, interpretem a posluchačem. Kromě zvukových nahrávek dokládá tuto její stránku také tzv. tisková dokumentace, tj. divadelní a hudební cedule, programy, různé brožury, pozvánky, letáky k hudebním akcím, plakáty, novinové výstřižky a jiné materiály podobného druhu. Pohled na důležitost těchto pramenů se vyvíjel a různil, a to od jejich nesoustavného uchovávání až k dnešní promyšlené archivaci.

Sbírka tiskové dokumentace v ČMH mapuje období od poloviny 18. století až do současnosti a tematicky se zaměřuje především na koncertní a spolkový život v Čechách a na Moravě. Asi z 85 % se jedná o hudební dění v Praze. Fond však zahrnuje také ohlasy na vystoupení českých umělců v cizině a na premiéry českých skladeb v zahraničí, prameny k provozování hudby na Slovensku (20. století) a k hudebním aktivitám některých menšin: německé působící v Praze a českých krajanů ve Vídni.

Fond je členěn podle lokalit a podle specifických žánrů (sborové koncerty, orchestrální koncerty, recitály atd.). Programy významných hudebních institucí, spolků a škol se evidují a zpracovávají samostatně jako zvláštní celky (např. Cäcilien-Verein – Cecilská jednota či Pražská konzervatoř). Ve sbírce nalezneme nejen mnoho informací o našich i cizích skladatelích a jejich skladbách, ale také o interpretech. U některých umělců, např. u Hectora Berlioz, Antonína Dvořáka, Gustava Mahlera, Maxe Regera, Arnolda Schönberga, Bedřicha Smetany, Josefa Suka a Richarda Wagnera, obě tyto role splývaly. Seznámíme se s koncertními programy virtuosů českého původu, např. Českého kvarteta, Emy Destinové, Jana Heřmana, Jana Kubelíka, Oskara Nedbala, Františka Ondříčka, Josefa Slavíka, a také světově proslulých interpretů, kteří u nás koncertovali. Speciální pozornost je věnována České filharmonii a koncertům Mezinárodního hudebního festivalu Pražské jaro. Tisková dokumentace poskytuje mnoho zajímavých údajů o rozvoji profesionálního koncertního života, o oblíbě konkrétních hudebních děl a změnách estetických ideálů ve společnosti.

K unikátům počítáme např. divadelní cedule a hudební plakáty z konce 18. století, které dokládají provedení Mozartových oper a veřejná vystoupení významných umělců té doby (Josefina Dušková, manželé Maškovi, Johann N. Hummel atd.).

Národní muzeum získávalo sbírku tiskové dokumentace postupně, zpočátku v rámci pozůstalostních celků jednotlivých osobností (např. Jindřicha Hyblera, Norberta Kubáta aj.), prostřednictvím darů, z konfiskovaných klášterních a šlechtických fondů (především z Královské kanonie premonstrátů na Strahově a z chotkovského archivu ze zámku Kačina) a koupí. Systematické zpracování tohoto sbírkového úseku začalo teprve roku 1987 v oddělení hudební knihovny Muzea české hudby, později přešla správa sbírky tiskové dokumentace do kompetence hudebněhistorického oddělení. V roce 1994 byl schválen nový sběrný program, omezující se na sběr tiskové dokumentace pouze z vybraných institucí, rozšířený o evidenci činnosti významných koncertních agentur. Zahrnuta jsou dále ojedinělá vystoupení mezinárodně proslulých sólových interpretů, operních hvězd, špičkových komorních souborů či světově uznávaných orchestrů a zjevných hudebních talentů.

MAÝROVÁ, Kateřina: *Činnost hudebních spolků a sdružení z 19. a 1. poloviny 20. století, jak je dokumentována ve sbírkovém fondu tiskové dokumentace Českého muzea hudby, s akcentací na hudební aktivitu tzv. Cecilské jednoty v Praze*, in: *Sborník Miscellanea z výročních konferencí 2001 až 2005, Česká společnost pro hudební vědu, Praha 2005, s. 144–183.*

● 7. FONOTÉKA

Fonotéka Českého muzea hudby archivuje zvukové nosiče všech typů, od nejstarších fonoválečků přes různé atypické gramofonové nosiče, standardní gramofonové desky, magnetofonové pásy, audio- a videokazety až po moderní digitální média, např. kompaktní desky, DAT kazety či DVD, a prostřednictvím těchto nosičů uchovává zvukové snímky. Podstatným rysem práce fonotéky je přitom zachování a studium vazeb těchto snímků, zejména historických, na jejich původní nosiče. Ke zvukovým nosičům jsou zde archivovány i příslušné dokumentační materiály jako obaly, buklety a různé tiskové doplňky. Zvláštní důraz je kladen zejména na katalogy gramofonových firem.

Ve fonotéce ČMH tvoří 96 % nahrávky hudební, zbytek představuje záznam mluveného slova. Jsou zde zastoupeny nosiče významných středoevropských, zejména pak československých gramofonových firem (např. Columbia, His Master's Voice, Esta, Ultraphon, Supraphon, Opus, Panton aj.). Nejstarší nosiče ve sbírce pocházejí z přelomu 19. a 20. století.

Největší podíl ve fonotéce ČMH mají standardní gramofonové desky. Základ této sbírky vznikl převodem části rozsáhlého gramofonového archivu Československého rozhlasu v 60. letech minulého století. Velká kolekce dlouhohrajících desek vznikala postupně v 60. až 90. letech na základě tzv. povinných vylisků určených pro archivaci. Jako ukázky své ediční činnosti je pravidelně zasílaly přední domácí gramofonové firmy Supraphon, Opus a Panton.

Kromě sériových produktů gramofonových firem se ve fonotéce ČMH nacházejí i unikátní zvukové dokumenty nekomerčního charakteru, zachycené na rozmanitých amatérských i profesionálních formátech zvukového záznamu, včetně záznamu na magnetofonový pás. Sem patří například přírůstky získané z osobních pozůstalostí skladatelů Aloise Háby, Josefa B. Foerster, Zbyňka Vostřáka, studiové gramofonové snímky z archivu rozhlasové stanice Hlas Ameriky (unikátní válečné a poválečné rozhlasové pořady Voskovce a Wericha) nebo rozsáhlý archiv nahrávek Svazu českých skladatelů a koncertních umělců, dokumentující pražské novinkové koncerty soudobé hudby 2. poloviny 20. století. ČMH získalo také kompletní zvukový archiv Společnosti pro elektroakustickou hudbu (SAEH), v němž je zastoupena původní česká i zahraniční elektroakustická tvorba, uložená na nejmodernějších digitálních záznamových médiích (CD, DVD, R-DAT, VHS), navíc bohatě doplněná příslušnou písemnou a grafickou dokumentací.

Fonotéka ČMH se začala samostatně rozvíjet v souvislosti se vznikem hudebního oddělení Národního muzea v roce 1946, kdy byla z Knihovny Národního muzea vyčleněna kolekce fonoválečků a standardních gramofonových desek. K rozšiřování sbírky přispěly nařízené dodávky povinných vylisků aktuální gramofonové produkce, v současné době je obohacována především z darů a příležitostných akvizic, získaných převážně od soukro-

mých subjektů. K oddělení patří i zvukové studio, jehož technické vybavení umožňuje kvalitní reprodukci všech typů archivovaných zvukových nosičů. Tato reprodukční zařízení (analogové přehrávače, gramofony, magnetofony) jsou propojena s digitálním převodníkem a počítačovou sestavou, která umožňuje digitalizaci jakéhokoliv analogového snímku a jeho přepis na moderní záznamová média.

II. ODDĚLENÍ HUDEBNÍCH NÁSTROJŮ

Sbírka hudebních nástrojů ČMH patří k nejvýznamnějším organologickým sbírkám v Evropě a v rámci České republiky je zcela ojedinělá. Obsahuje historické hudební nástroje vytvořené v Evropě, včetně nástrojů lidových. Spolu s historickou sbírkou je v ČMH uložena také tzv. Státní sbírka hudebních nástrojů jako fond smyčcových nástrojů špičkových kvalit, které si mohou k sólové nebo komorní koncertní činnosti zapůjčit významní čeští umělci nebo mladí talentovaní interpreti.

Celkem obsahuje sbírka asi 2800 hudebních nástrojů včetně deposit, která nejsou v majetku ČMH. Nejstarší hudební nástroje pocházejí z 1. poloviny 16. století a patří k vůbec nejcennějším dochovaným exemplářům, neboť i ve světových muzeích jsou zastoupeny již jen v mizivém počtu. Nejmladší nástroje byly vyrobeny ve 20. století a v několika případech rovněž představují evropské unikáty.

Historická sbírka obsahuje všechny druhy hudebních nástrojů používané v středoevropském kontextu: smyčcové, drnkací, strunné klávesové, dechové dřevěné a žestové, vícehlasé vzduchové, bicí, elektrofonické a mechanické hudební nástroje.

K nejvýznamnějším stavitelům nástrojů, kteří jsou ve sbírce ČMH zastoupeni, patří světoví houslaři Nicolò Amati, Antonio Stradivari, Giuseppe Guarneri del Gesù aj., dále pak pražští houslaři Tomáš Edlinger, Jan Oldřich Eberle, Jan Jiří Hellmer, Tomáš Ondřej Hulínský, rod Homolků, Karel B. Dvořák, Přemysl Otakar Špidlen a Karel Vávra. Stavitele strunných klávesových nástrojů a klavírů reprezentují Johann Baumgartner, Johann Jacob Seydel, Michael Weiss, Jan Nepomucký Balley, Alois Hugo Lhota, Antonín Petrof, Johann Baptist Streicher a August Förster. Varhanáře zastupuje např. Leopold Spiegel, výrobce drnkacích nástrojů Martin Brunner a Ondřej Ott, harfaře Alois Červenka a Sébastien Erard, výrobce dechových nástrojů Jörg Wier, Peter Bressan, Johann Cornelius E. Sattler, František Dolejš, Josef Šediva a Václav František Červený. V naší sbírce máme také mechanické hudební nástroje (automatofony) Františka Řebíčka a harmoniky Josefa Kebrdleho.

K unikátům sbírky se bezesporu řadí např. zakřivený velkobasový roh z rožmberské kapely 16. století (práce Jörga Wiera), housle Nicola Amatiho a z novějších nástrojů čtvrttónový klavír zhotovený z podnětu Aloise Háby firmou August Förster. Nelze nejménovat ani další velmi významné exponáty: např. všechny nástroje tzv. rožmberské kapely (vzdušnicové šalmaje a zakřivený roh), tzv. rožmberskou basu (viola da gamba velkobasová), italský virginal, violu (A. & H. Amati, Cremona 1592), violu d'amour Jana Oldřicha

Housle / Violin

Nicolaus Amati, Cremona,
ca. 1650
NM-ČMH 2, E 1427

Eberleho, violu da gamba Josepha Paula Christy, nástroje Tomáše Ondřeje Hulínského, loutnu Martina Brunnera, harfy, dulcian, sbírku dud, basetových rohů, nástroje Josefa Šedivy a Václava Františka Červeného. Ve sbírce ČMH se setkáme také s několika kuriozitami (baryton, arpeggione, šedifony, serpent, chromatická harfa, skleněná harmonika), které sice neznamenaly žádné historicky významné trendy ve stavbě hudebních nástrojů, ale ve své době přinesly zajímavé zvukové obohacení.

Historie sbírky hudebních nástrojů sahá do 19. století. Od založení Národního muzea až po rok 1946 byly hudební nástroje náhodně shromažďovány v oddělení historické archeologie Národního muzea. Tehdy je muzeum získávalo dary a odkazy od soukromých sběratelů. Po vzniku samostatného hudebního oddělení sem byly hudební nástroje postupně převedeny. Sbíрку pak budoval v letech 1948–1962 přední český organolog a přednosta hudebního oddělení Národního muzea Alexander Buchner. Za jeho působení byly zakoupeny některé významné exempláře, mimo jiné pozoruhodná sbírka Karla B. Dvořáka (přes 100 kusů).

V roce 1954 byla otevřena první reprezentativní stálá expozice hudebních nástrojů ve Velkopřevorském paláci na Malé Straně, kde sídlila až do restituce tohoto objektu. Od roku 2004 je v moderní podobě zpřístupněna veřejnosti na novém působišti ČMH v Karmelitské ulici.

- BUCHNER, Alexander: *Zaniklé dřevěné dechové nástroje 16. století*, in: Sborník Národního muzea v Praze, ř. A, svazek VII, č. 2, 1952.
- BUCHNER, Alexander: *Hudební sbírka Emiliána Troidy*, in: Sborník Národního muzea v Praze, ř. A, č. 1, 1954.
- BUCHNER, Alexander: *Průvodce sbírkami hudebního oddělení*, Národní muzeum, Praha 1954.
- BUCHNER, Alexander: *České automatafony*, in: Sborník Národního muzea v Praze, řada A, svazek XI, č. 2 a 3, 1957.
- ČÍŽEK, Bohuslav: *300 let s klavírem. Studie a průvodce k výstavě v Národním muzeu*, Národní muzeum – Muzeum české hudby, Praha 1999.
- ČÍŽEK, Bohuslav: *Hudební nástroje evropské hudební kultury*, Aventinum, Praha 2004.
- KELLER, Jindřich: *Píštělníci a trubači. Pojednání o výrobě dechových hudebních nástrojů v Čechách před rokem 1800*, in: Sborník Národního muzea v Praze, ř. A, svazek XXIX, č. 4-5, 1975, s. 161–243.
- KUNZ, Ludvík – STAINOCHR, Vítězslav: *Nástroje lidové hudby ve sbírkách pražských muzeí*, in: Sborník Národního muzea v Praze, řada A, svazek XLI, č. 2–4, 1987, s. 73–172.

Další dvě oddělení Českého muzea hudby jsou zaměřena monograficky, a to k osobnostem Bedřicha Smetany (1824–1884) a Antonína Dvořáka (1841–1904).

III. MUZEUM BEDŘICHA SMETANY

Muzeum B. Smetany, založené v roce 1926 Sborem pro postavení pomníku B. Smetanovi, shromáždilo za více než osmdesát let své existence desetitisíce sbírkových předmětů dokumentujících skladatelův život a dílo. Smetanovské památky a dokumenty začal Sbor systematicky sbírat od velké pražské výstavy o Smetanovi v roce 1917, takže při svém vzniku již muzeum disponovalo dosti rozsáhlým fondem.

Jádrem muzejních sbírek je Smetanova pozůstalost zakoupená od rodiny československým státem v roce 1928 a do muzea předaná v letech 1929–1932. Kromě toho věnovali Smetanovi dědicové muzeu soubor 485 dopisů adresovaných skladateli i dalším členům rodiny. Koupěmi a dary byla pozůstalost průběžně doplňována o další materiály, mimo jiné také z osobních pozůstalostí Smetanových současníků. I v posledních letech se daří získat dosud neznámé či nezvěstné Smetanovy rukopisy a dopisy, a tak tuto nejvzácnější kolekci (přes 2000 položek) dále rozšiřovat. Nejvýznamnější součástí fondu jsou autografy většiny Smetanových skladeb, jeho korespondence odeslaná i přijatá, osobní dokumenty a deníky, kresby i další rukopisy dokládající jeho působení v českém hudebním životě. Dále jsou tu Smetanovy dobové portréty – výtvarná díla i původní fotografie, osobní předměty a trofeje, výtvarně překrásné čestné diplomy, programy a cedule k Smetanovým koncertním aktivitám i k provádění jeho děl a další různorodý materiál dokreslující jeho život a tvorbu.

Vůbec nejpočetnější sbírku v MBS představuje fotoarchiv (cca 28 000 položek). Jeho nejstarší vrstva unikátních vizitkových a kabinetních fotografií vznikla v ateliérech pražských i mimopražských firem 19. a začátku 20. století (Mulač, Fiedler, Tomáš, Eckert, Lachmann, Langhans aj.). Cenné jsou zejména civilní i divadelní portréty operních pěvců, kteří zpívali ve Smetanových operách, a to od 2. poloviny 19. století až do nedávné minu-

losti. Část těch nejstarších darovali kdysi muzeu ještě sami členové Smetanova operního souboru nebo jejich potomci. Fotoarchiv obsahuje i fotografie jeho současníků, dalších generací Smetanovy rodiny, pozdějších propagátorů a interpretů jeho díla, mapuje místa a budovy spjaté se Smetanovým životem a činností, pomníky, různé další smetanovské akce (výstavy, oslavy, festivaly, koncerty) a hojně i inscenace Smetanových oper u nás a v zahraničí. Kromě fotografií se zde archivují také negativy.

Výtvarná sbírka obsahuje převážně grafiky, obrazy a plastiky (cca 1300 položek). Vedle výtvarných děl vztahujících se k osobnosti a dílu B. Smetany jsou součástí tohoto rozsáhlého souboru i portréty dalších osobností, místopisné grafiky a pragensia především z první poloviny 19. století, dále poštovní známky a pohlednice se smetanovskou tematikou. Plastiky – na prvním místě portréty Bedřicha Smetany – náleží k dílům předních českých výtvarníků (Josef Strachovský, Josef Václav Myslbek, Otakar Španiel, Ladislav Šaloun, Jan Štursa, Josef Wagner, František Bílek aj.). Ve sbírce se uchovávají také podklady pro návrhy skladatelových pomníků a pamětních desek.

Velmi různorodý charakter má sbírka trojrozměrných předmětů (cca 600 položek): její součástí jsou např. pamětní mince, medaile, plakety a odznaky z produkce významných českých medailérů, osobní předměty a památky členů Smetanovy rodiny i některých Smetanových přátel či spolupracovníků a zejména cenný soubor kostýmů ze smetanovských inscenací v Národním divadle z přelomu 19. a 20. století. Bohatá je i kolekce skla a porcelánu se smetanovskými motivy (zejména z *Prodané nevěsty*). Zastoupen je také mobiliář: nábytek ze Smetanovy rodiny, vystavený dnes ve Smetanově památníku v Jabkenicích, a nábytek z rodiny Smetanovy druhé ženy Bettiny Ferdinandiové, zapůjčený do nové expozice v domě rodiny Ferdinandiovy na Lamberku v Obříství.

Pozoruhodný celek tvoří téměř 1100 scénických a kostýmních návrhů k inscenacím Smetanových oper od 2. poloviny 19. století až do nedávné minulosti. Většinou jsou to návrhy pro Národní divadlo, ale také pro některá divadla mimopražská, několika návrhy jsou zastoupena i zahraniční nastudování. Mezi jejich autory jsou významní čeští výtvarníci a scénografové (např. Edmund Chvalovský, František Kolár, Karel Štapfer, Mikoláš Aleš, František Kysela, Vincenc Beneš, Josef Lada, František Tröster, Josef Svoboda), z nichž někteří se nezastupitelně zapsali do historie smetanovské inscenační

Bedřich Smetana

Fotografie / Photograph, Jan Mulač, 1881
NM-ČMH 3, S 217/1753

praxe. Na dvě stovky svých scénických a kostýmních návrhů daroval Smetanovu muzeu jako projev uznání a ocenění jeho činnosti Karel Svoboda.

Podstatnou část fondu nenotových archiválií tvoří hlavně korespondence, doplněná dalšími písemnými a tištěnými dokumenty nejrůznějšího obsahu a charakteru (cca 5000 položek). Některé soubory materiálů jsou součástí osobních pozůstalostí Smetanových současníků, např. Josefa Jiránka, Františka Pivody, Ludevíta Procházky a Josefa Proksche.

Ve fondu tiskové dokumentace se nashromáždilo na 12 000 dokladů o provozování Smetanových děl doma i v cizině od 19. století do současnosti (programy, plakáty, divadelní cedule, programové brožury a další drobné tisky). Nejrozsáhlejší je soubor cedulí ke Smetanovým inscenacím v Národním divadle od 19. století do současnosti. Významný celek představuje dokumentace k provedením Smetanových děl v zahraničí včetně zájezdů a hostování českých umělců. Uvádění Smetanových děl na území Čech a Moravy je podchyceno v jeho nejrůznějších podobách, od běžného profesionálního koncertního a divadelního života až po kuriózní amatérské formy.

Archiv hudebnin obsahuje na 2500 svazků převážně notových tisků, zvláště různých edic Smetanových skladeb i jejich nejrůznějších úprav od prvních vydání až po vydání nejnovější. Jsou tu i díla věnovaná Smetanovi nebo inspirovaná jeho hudbou a též díla autorů náležejících k širšímu kontextu Smetanovy doby a tvorby. Některé tisky a opisy pocházejí z vlastnictví Smetanových současníků, interpretů, editorů či smetanovských badatelů.

Sbírka libret má přes 450 položek. Její jádro tvoří na 300 českých i zahraničních vydání libret Smetanových oper od prvních edic do současnosti. Nejpočetněji je zastoupena *Prodaná nevěsta* – od prostého sešitku až po vázané a bohatě ilustrované knihy, v tištěných i strojopisných překladech do většiny evropských jazyků. Dále jsou zde libreta oper, které se ve Smetanově době hrály v Prozatímním a Národním divadle, či libreta, která napsali nebo přeložili jeho libretisté a spolupracovníci.

Knihovna Smetanova muzea obsahuje téměř šest tisíc svazků knih a časopisů od počátku 19. století do současnosti. Vedle titulů všeobecné muzikologické literatury z českého a evropského 19. století a bohaté literatury smetanovské zahrnuje i knihy z původní knihovny Bedřicha Smetany a jeho rodiny.

Fonotéka a videotéka soustřeďuje zvukové nahrávky Smetanových skladeb na standardních, dlouhohrajících a kompaktních deskách a audiovizuální snímky na videokazetách a DVD. Mezi nejcennější exempláře patří standardní desky s historickými nahrávkami Smetanových děl.

ČECHOVÁ, Olga – FOJTÍKOVÁ, Jana: *Zpracování fondu B. Smetany v Muzeu české hudby*, Hudební věda, roč. 22, č. 1, 1985, s. 93–95.

MOJŽÍŠOVÁ, Olga: *Smetanovské prameny – stav 1994*, Hudební věda, roč. 32, č. 1, 1995, s. 19–26.

MOJŽÍŠOVÁ, Olga: *Muzeum Bedřicha Smetany (historie, sbírky)*, in: Bedřich Smetana.

Doba-život-dílo, ed. O. Mojžíšová, Praha 1998, s. 42–166 (též anglická a německá verze).

MOJŽÍŠOVÁ, Olga: *Restrukturalizace sbírek jako nezbytný předpoklad katalogizace. Specifika a problémy sbírkových fondů Smetanova muzea*, in: *Kritické edice hudebních památek IV*, ed. S. Tesař, Brno – Olomouc 2001, s. 113–116.

MOJŽÍŠOVÁ, Olga: *Die Digitalisierung der Bedřich Smetana´s Musikhandschriften und Korrespondenz*, Fontes Artis Musicae, č. 1, 2007, s. 122–126.

Sborník Musea Bedřicha Smetany I., Praha 1959, s. 9–40.

SÉQUARDOVÁ, Hana: *Soupis rukopisů Bedřicha Smetany. A. Rukopisy notové*, in: *Sborník Musea Bedřicha Smetany I.*, Praha 1959, s. 41–113.

WIRTH, Zdeněk – WAISAR, Alfons: *Smetanova tvář* [katalog smetanovské ikonografie].

IV. MUZEUM ANTONÍNA DVOŘÁKA

Sbírký Muzea Antonína Dvořáka vznikaly postupně, zpočátku především z iniciativy Spolku pro postavení pomníku Mistra Antonína Dvořáka v Praze (založen 1931), který od Anny Dvořákové, vdovy po skladateli, obdržel první z cenných dvořákovských památek. Pro archivaci a vystavení dvořákián (od roku 1932) byl získán architektonicky jedinečný barokní letohrádek v centru Prahy, navržený Kiliánem Ignácem Dientzenhoferem. V roce 1944 se původní spolek přejmenoval na Společnost Antonína Dvořáka, která nadále shromažďovala dvořákovské materiály a věnovala se bohaté kulturně osvětové činnosti. Nejvýznamnější soubor autografů Dvořákových děl získalo muzeum v roce 1980 zakoupením od skladatelových dědiců a brzy poté mu další dvořákovské unikáty darovala Společnost Antonína Dvořáka. Sbírkové fondy muzea jsou průběžně doplňovány o nové přírůstky formou darů a nákupů od různých vydavatelství, jednotlivců, antikvariátů nebo zahraničních aukčních síní.

V muzejním fondu se nalézají především notové autografy většiny Dvořákových skladeb a jejich první vydání tiskem, autorovy osobní doklady, korespondence, dobové fotografie a výtvarná díla, část skladatelovy knihovny a notového archivu, výstřižky z dobového tisku, dokumenty o provádění Dvořákových skladeb, četné audiovizuální doklady, diplomy, trofeje i různé trojrozměrné předměty z Dvořákova majetku.

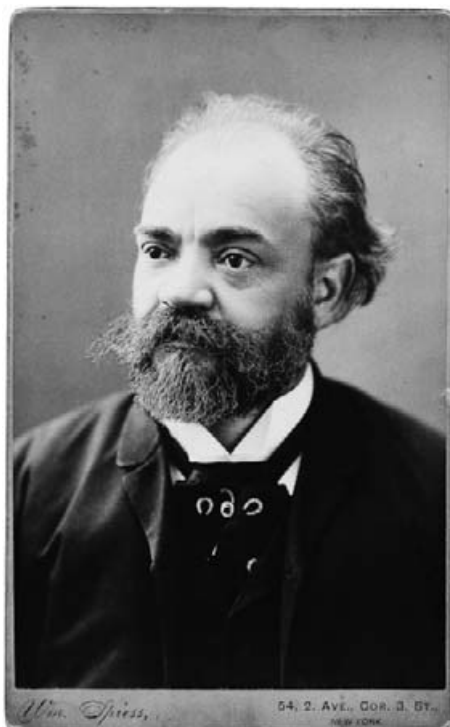
Předmětem zájmu mnoha našich i zahraničních badatelů a interpretů bývá především tzv. fond Antonín Dvořák, tvořený dvěma velkými celky, zpracovanými v minulosti do dvou samostatných inventářů. Celkem se jedná o více než tři tisíce sbírkových

Antonín Dvořák

Fotografie / Photograph,

W. M. Spiess, New York, ca. 1892

NM-ČMH 4, S 226/1061

předmětů, které představují unikátní soubor, výjimečný svým rozsahem, komplexností a tematickou i časovou koncentrovaností. Právě zde jsou uloženy autografy nejslavnějších Dvořákových skladeb, např. Symfonie č. 9 e moll Z Nového světa, Slovanských tanců, opery Rusalka, violoncellového koncertu, Stabat Mater, písňových cyklů, komorních a orchestrálních skladeb a mnoha dalších. S kolekcí těchto materiálů souvisí také mladší nevelký fond notových a nenotových autografů (cca 240 kusů), v posledních letech významně obohacený několika jednotlivými nákupy, dary nebo převody.

Do stálé expozice muzea s neopakovatelnou atmosférou byly vybrány některé z trojrozměrných předmětů, které Dvořák za svého života dostal nebo používal, např. částí bytového zařízení, velký nástěnný vyřezávaný kříž, talár z promoce v Cambridge, viola, klavír, manžety a klobouk, psací potřeby, brýle, hrací karty, různé trofeje, např. pamětní poháry, věnce, vyznamenání atd. Jsou vedeny spolu s dalšími předměty podobného typu v souboru osobních dokladů (cca 280 položek).

Ve fotoarchivu (cca 500 kusů) jsou uchovány snímky různých Dvořákových současníků včetně osobností, které významně zasáhly do jeho života, a samozřejmě – jako nejcennější archiválie – několik skladatelových portrétů a fotografií některých členů jeho rodiny. Mnohé snímky pocházejí z vyhlášených ateliérů (Fiedler, Langhans, Mulač, Spiess či Tietz). Shromážděny tu jsou také fotografie pozdějších domácích i zahraničních interpretů, skladatelů, míst souvisejících s životem a dílem Antonína Dvořáka, záběry z některých provedení jeho oper atd.

Ikonografické sbírky doplňuje soubor výtvarných děl (cca 300 položek), který obsahuje grafiky, malby, plastiky – busty a návrhy skladatelových pomníků, pamětní medaile, kresby, scénické a kostýmní návrhy i užitou grafiku včetně poštovních známek. Zahrnuje např. díla Jiřího Anderleho, Hugo Boettingera, Wilhelma Kandlera, Vladimíra Kýna, ateliéru Macháček, Josefa Mařatky, Vincence Morstadta, Emanuela Václava Nádherného, Karla Šafáře a dalších umělců od 1. poloviny 19. století do současnosti.

Z jiného hlediska dokumentuje Dvořákovu dílo poměrně bohatý fond nototisků (cca 1300 kusů) a souvisejících tištěných materiálů. Nejcennější jsou především různá dobová vydání skladeb A. Dvořáka v originálním znění i úpravách od nakladatelských firem Simrock, Novello, František A. Urbánek aj. Neustále vzrůstající skladatelovu popularitu dokládají mnohá novodobá vydání evropských, amerických či japonských vydavatelství.

Stejně široce je zaměřen fond, v němž se shromažďují doklady o provozování Dvořákových skladeb, a to různé tuzemské i zahraniční plakáty, programy, divadelní cedule, pozvánky, prospekty a letáky (více než 700 kusů). Znějící podobu Dvořákových děl mohou badatelé studovat díky sbírce audiovizuálních dokumentů, která mimo jiné obsahuje několik vzácných historických nahrávek a celkem na 750 kusů zvukových a zvukově-obrazových nosičů všeho druhu.

Specializovaný fond knihovny (kolem 3000 položek) zrcadlí proměny v reflexi Antonína Dvořáka za přibližně posledních sto let. Obsahuje časopisy a knižní publikace z 19. století z fondu původního Dvořákova muzea, založeného Společností Antonína Dvořáka, i současnou domácí, evropskou a světovou produkci.

Nejmladší součástí sbírek Muzea Antonína Dvořáka je také mimořádně obsáhlý fond Jarmil Burghauser, získaný koncem devadesátých let 20. století. Tento významný dvořákovský badatel (1921–1997), mimo jiné autor tematického katalogu Dvořákových skladeb, soustředil mnoho důležitých souvisejících dokumentů. Velkou část fondu tvoří jeho vlastní skladatelská a muzikologická pozůstalost, obsaženy však jsou zde i nejrůznější materiály z pozůstalosti jeho tchána, autora první obsáhlé Dvořákovy monografie, ing. Otakara Šourka (korespondence, kritiky, část knihovny).

HALLOVÁ, Markéta: *Prague the Centre of Dvořák Research*, in: Antonín Dvořák 1841–1991. Report of the International Musicological Congress Dobruška 17th–20th September 1991, ed. Milan Pospíšil and Marta Ottlová, Praha 1994, s. 19–28.

● ZÁVĚREM

Sbírký jednotlivých oddělení Českého muzea hudby se navzájem doplňují a pokud chce badatel zasadit „své“ téma do širšího kontextu, má k tomu v ČMH možnost prakticky pod jednou střechou. Jsme přesvědčeni, že vzájemná informovanost mezi pracovníky muzea, badateli, studenty a hudbymilovnou veřejností prospěje muzikologickému výzkumu stejně jako k oživení muzejních prostor a popularizaci české hudební kultury v tom nejlepším slova smyslu.

Antonín Dvořák: Smyčcový kvartet F dur / String Quartet in F major op. 96
Autograf partitury / Autograph score, 1893
NM-ČMH 4, S 76/1581

The Czech Museum of Music and its Collections

THE MUSEUM STAFF

To present the Czech Museum of Music (CMM) in its full breadth is no simple task, but we should like to provide readers with at least some basic information about its collections—the wealth of which has inspired the origin of this journal. And what better way to begin than by undertaking, after the model of other guides, a little excursion into history.

In 2006 the CMM celebrated its thirtieth anniversary, but its roots reach far back into the nineteenth century. Soon after foundation of the National Museum in 1818, items added to that institution's collections began to include some that were associated with musical culture. Music notation, non-musical written materials pertaining to music, and graphic art with musical subject matter became part of the National Museum's Library. Assembled in the Historical Archaeology Division were musical instruments, works of visual art, and other three-dimensional objects. In 1913 a separate Music Notation Archive was established, administered by the musicologist and composer Emil Axman who cared for the collection for more than three decades.

Another step leading toward the origin of the Czech Museum of Music was the establishment of a separate Music Division within the National Museum in 1946. Not long thereafter, the Music Division found a home in the Grand Prior's Palace (*Velkopřevorský palác*) in Prague's Lesser Town (or Lesser Side, in Czech *Malá Strana*), where an exposition of musical instruments was opened to the public and an extensive music archive was deposited along with other collections. After Axman's death the Music Division was administered by Alexander Buchner, founder of the museum's now world-famous collection of musical instruments. Added to the Music Division's collections in the 1950s were materials confiscated by the Communist government from noble families and monasteries, including tens of thousands of items of music notation as well as other documents and memorabilia.

In 1976 the National Museum's Music Division was merged with the Bedřich Smetana Museum and the Antonín Dvořák Museum to form the 'Museum of Czech Music'—which, by assembling in its collections documents and memorabilia pertaining to the most important persons in Czech musical culture, became the leading institution of its kind in our country. Thus the opportunity arose to integrate materials that had been administered separately up to that time, and to create collections devoted to the greatest figures in Czech music. Various smaller units that had been established separately based on the nature of the collections administered—the music archive (music manuscripts, music

prints, and iconography), the musical instruments department, and the library including recordings—were now united in a larger whole. This arrangement continued until 1992, when a fundamental reorganisation created a new structure.

Since 2001 the museum has been operating under a new title: the Czech Museum of Music (CMM). Presently it has four components, namely the Music History Division, the Musical Instruments Division including a special unit called the State Collection of Musical Instruments, the Bedřich Smetana Museum, and the Antonín Dvořák Museum. Administered by the various divisions are also special memorials in separate locations devoted to Jaroslav Ježek (on Kaprova Street in Prague), to Bedřich Smetana (in Jabkenice), to Antonín Dvořák (in Nelahozeves), and to Josef Suk (in Křečovice). In addition, items from the CMM's collections form the main component of expositions administered by partner organisations: the Memorial to W.A. Mozart and the Dušeks at Bertramka, the permanent exposition of keyboard instruments at the castle of Litomyšl, the Exposition of Mechanical Musical Instruments in Hořovice, the Vranický Brothers Memorial in Nová Říše, and the Bedřich Smetana Memorial at Lamberk in the village of Obříství.

In 2003 the CMM's central office, along with its Music History Division and Musical Instruments Division, moved to a newly-remodelled and refurbished building on Karmelitská Street in the Lesser Town, where the following year a new permanent exposition of musical instruments was opened under the title *Man–Instrument–Music*. The building's ground floor also has space for temporary exhibitions devoted to particular topics, and its atrium is used for concerts and social events. This year a new concert hall was opened in the premises.

The fundamental component of the CMM's activities is formation of collections, i.e. acquisition and cataloguing of collection items and care for them. In recent years, especially since the floods that afflicted the museum in 2002, greater attention has been paid to systematic restoration and digitalisation of the collections. In addition, the museum's employees engage in research and present their findings in scholarly publications. Many of them also teach and/or prepare exhibitions.

AXMAN, Emil: 'Hudební oddělení Národního muzea' (The Music Division of the National Museum), in *Národní muzeum 1818–1948* (The National Museum, 1818-1948), Prague, 1949.

BUCHNER, Alexander: *Průvodce sbírkami hudebního oddělení Národního muzea* (A Guide to the Collections of the National Museum Music Division), Prague, 1954.

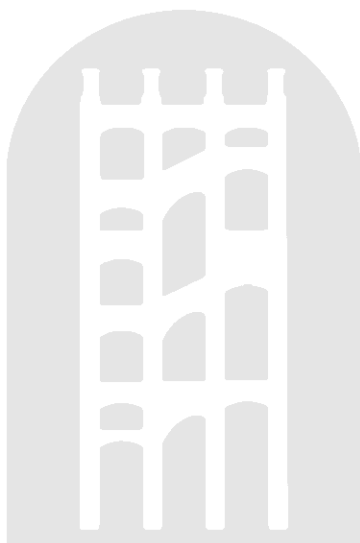
Muzeum české hudby, historie a sbírky. Průvodce (The History and Collections of the Museum of Czech Music: A Guide), Prague: Národní muzeum (National Museum), 1999.

PULKERT, Oldřich: 'The Musical Department of the National Museum in Prague', *Fontes Artis Musicae*, No. 2, 1955, pp. 112-17.

Structure of the Czech Museum of Music

Name of Division	Collection	Number of collection items inventoried systematically as of 1 Jan. 2008 (Central Inventory of Collections, Ministry of Culture of the Czech Republic)	Number of acquisition numbers inventoried chronologically as of 1 Jan. 2008 (Central Inventory of Collections, Ministry of Culture of the Czech Republic)
Music History Division (CMM 1)	Music Notation Archive	97,094	
	Collections from Estates	35,030	
	Non-Musical Written Materials	12,959	
	Iconography	18,595	
	Music Library	4,531*	
	Press Documentation	5,090	
	Recordings Library	34,336	
	Not classified	7	
	<i>Total CMM 1</i>	<i>207,642</i>	<i>2,299</i>
Musical Instruments Division (CMM 2)		2,596	15
Bedřich Smetana Museum (CMM 3)		33,233	1,462
Antonín Dvořák Museum (CMM 4)		8,560	4,037

* In the collections section of the library only. The CMM also has a large scholarly reference library comprising ca. 20,000 volumes.

I. THE MUSIC HISTORY DIVISION

● 1. THE MUSIC NOTATION ARCHIVE

The size and importance of the CMM's Music Notation Archive make it one of the most valuable and remarkable collections in the Czech Republic, comparable with major music collections elsewhere in Europe. The collection contains music manuscripts and prints from the early fifteenth century to the present, with the largest number of items dating to the period from the mid-eighteenth through the nineteenth centuries. Apart from materials owned by the museum, it also has on permanent deposit valuable individual items as well as more extensive units such as monastery collections—of the Premonstratensians at Strahov in Prague, as well as of the Benedictines in Prague's Břevnov district and in Broumov.

Not surprisingly, among the nearly one hundred thousand items in the collection we find a wide variety of genres. The oldest items of music notation—from the Middle Ages, the Renaissance, and the Baroque—consist mainly of sacred liturgical and non-liturgical music including cantionals. Secular music and tablatures are represented to a smaller degree. Categories represented are broader in works from the Classical period and later, where we find not only 'serious art music' (piano pieces, chamber music, orchestral works, songs, choruses, operas, melodramas, masses and other sacred works, music for ballets and films, etc.) but to a lesser degree also 'popular music' dating to the period from the eighteenth century to the present (dances, popular songs including cabaret songs, etc.). Folk music is found only to a minimal extent.

From the standpoint of various groups of collection items, the Music Notation Archive comprises individual items, the 'AZ' collection (the oldest manuscripts and prints), collections formed by systematic acquisitions (e.g. the originally-private collections of Jaroslav Čeleda, Josef Čermák, Alois Hnilička, Eduard Emanuel Homolka, Ondřej Horník, Otakar Nickerle, Jan Pohl, Emilán Trola, and Roman Veselý), music notation portions of estates (e.g. of Josef Srb-Debrnov, František Škroup, and Václav Jan Tomášek), collections of institutions such as the Arts Society (Umělecká beseda) in Prague, a collection of musical autographs of important composers such as Ludwig van Beethoven, Leoš Janáček, Bohuslav Martinů, Nicolo Paganini, and Giuseppe Verdi, prints from various musical publishers, and items confiscated from collections at stately homes and monasteries. In the case of the confiscated items, which the National Museum acquired in the 1950s, today the CMM accommodates the original owners as much as possible and respects their wishes regarding continued deposition and cataloguing of the collections.

Among unique items we can count all the autographs and frequently also period manuscript copies of compositions. Some of them have exceptional value, such as the autograph of František Škroup's music for the play *Fidlovačka* (The Spring Fair) with the song 'Where Is My Homeland' (Kde domov můj), which later became the Czech national anthem. Also valuable are e.g. notations of works by Renaissance composers from the Czech lands (such as Kryštof Harant) and elsewhere (contained e.g. in the 'Kutná Hora's Codex'), as well as lute and organ tablatures, a collection of pieces for viola d'amour, sets of pieces for basset horn, and a set of works by Czech teacher-composers from the period around 1800. Richly represented are piano literature from the late eighteenth century

and music by composers of Czech origin published abroad during the same period as well as early in the nineteenth century.

In the catalogue of the Music Notation Archive we find the names of perhaps all well-known composers, with emphasis on those from the Czech lands including Smetana and Dvořák (to whom special divisions are devoted within the CMM), as well as those whose extensive collections are catalogued in special inventories. Emphasis is placed on Czech composers from the eighteenth and nineteenth centuries. Period manuscript copies of works by Haydn, Mozart, Beethoven, and many other composers from abroad attest to their popularity and frequent performance in the Czech lands. In its documentation of music from the twentieth century the archive specializes even more in the Czech environment, e.g. with works by Pavel Bořkovec, Josef Bohuslav Foerster, Otakar Ostrčil, Ladislav Vycpálek, Rudolf Karel, and composers of the post-war generation.

Although the National Museum acquired its first items of music notation as early as 1818, the archive of these materials was not separated from the Library of the National Museum until 1946, when it became the most important part of the newly-established Music Division. Today the Music Notation Archive is still growing through acquisition of individual items and of collection units other than estate collections. The card catalogues of music in the Music History Division have been made accessible to the public at <http://nris.nkp.cz>.

FOJTÍKOVÁ, Jana: 'Museum der tschechischen Musik-Archiv', in *Handbuch deutscher historischer Buchbestände in Europa*, Bd. I. 2, Prague-Hildesheim, 2000, pp. 59-64.

FOJTÍKOVÁ, Jana: 'Die ältesten Quellen der Werke Beethovens in der Tschechischen Republik', in *Miscellanea musicologica* XXXVIII, Prague: Univerzita Karlova v Praze (Charles University in Prague), 2006, pp. 9-105.

KABELKOVÁ, Markéta: 'Hudební archiv a kapela hraběte Jana Josefa Filipa Pachtu' (The Musical Archive and Ensemble of Count Jan Josef Filip Pacht), *Hudební věda* (Musicology) XXVIII (1991), No. 4, pp. 329-33.

KABELKOVÁ, Markéta: 'Pozůstalost po Emiliánu Troldovi' (The Estate of Emilián Trolda), *Hudební věda* XXXVII (2000), Nos. 3-4, pp. 186-206.

MIKULÁŠ, Jiří: 'Trolda & Motejlek', *Hudební věda* XXXVII (2000), Nos. 3-4, pp. 231-38.

Soupis sbírek hudebního archivu Muzea české hudby (An Inventory of the Music Notation Archive of the Museum of Czech Music) (CHADOVÁ, Anna - JIRÁČKOVÁ, Ludmila - POŠTOLKA, Milan - RUTOVÁ, Milada - VALŠUBOVÁ, Alena) (typescript), Prague: Národní muzeum - Muzeum české hudby (National Museum - Museum of Czech Music), 1980.

RUTOVÁ, Milada: 'Valdštejnská hudební sbírka v Doksech' (The Waldstein Music Collection in Doksy), in *Sborník Národního muzea v Praze* (Compendium of the National Museum in Prague), Series A, Vol. 28, No. 5, Prague: Národní muzeum, 1974, pp. 173-227.

● 2. COLLECTIONS FROM ESTATES

Until the mid-1970s it was customary to categorize items received from estates according to type of material and deposit them separately in the appropriate collections (music notation in the Music Notation Archive, photographs in the Iconography Collection, recordings in the Recordings Library, etc.). Since that time materials from estates have been catalogued as units including music notation. They often document not only a composer's output of musical works but also the writers' opinions on performance and many other aspects of their public and private life. The inventories, which present all materials held by the museum pertaining to the given person in a clear format with

Poco allegro inquieto e poco rubato
animato (a tempo, poco allegro)
poco allegro con moto

Flute I
 Flute II
 Clarinet I
 Clarinet II
 Violin I
 Violin II
 Viola
 Cello
 Double Bass
 Trumpet
 Trombone
 Piano

19

23

24

(animato) (a tempo, poco allegro)
poco allegro inquieto e poco rubato
(animato) (a tempo, poco allegro)
poco allegro con moto

Josef Suk: Zrání / Ripening
 Autograf partitury / Autograph score, 1917
 NM-ČMH 1, S 184/730

systematic arrangement, provide the researcher with comprehensive information.¹ The method of preparing these inventories has developed over the course of the past thirty years and includes improvements utilizing computer technology.

The collections from estates mainly include extensive units pertaining to interesting figures in Czech musical culture of the nineteenth and twentieth centuries, apart from two key composers in Czech music history to whom separate divisions of the CMM are devoted—Bedřich Smetana and Antonín Dvořák.

Among the most important figures represented in the collections from estates are the composers Emil Axman, Karel Bendl, Pavel Bořkovec, Zdeněk Fibich, Luboš Fišer, Josef B. Foerster, Alois Hába, Otakar Jeremiáš, Jaroslav Ježek, Karel Boleslav Jirák, Miloslav Kabeláč, Jaroslav Křička, Vítězslav Novák, Jan Rychlík, Ervín Schulhoff, Jiří Srnka, Josef Suk, Václav Trojan, and Zbyněk Vostřák; the conductor-composers Rudolf A. Dvorský, Julius Fučík, Karel Kovařovic, Jaroslav Krombholc, Oskar Nedbal; and performers Ladislav Černý (of the Prague Quartet), Nora Grumlíková, Karel Hoffmann, Otakar Hollmann, Jan Kubelík, members of the Prague Wind Quintet, Miroslav Venhoda, and Hanuš Wihan. Of musicologists we might mention e.g. Mirko Očadlík, Milan Poštolka, Bohuslav Šich, and Emilián Troida.

Materials from the estates of composers came to the National Museum starting in the 1870s mainly in the form of gifts and bequests, then later also through purchases. Examples are materials of Václav Jan Tomášek (1874), Jakub Jan Ryba (1921), and František Škroup (1921), which represented the first extensive and important acquisitions for the museum's music collections. In 1946 these materials along with others were placed under administration of the museum's newly-established Music Division. Interesting acquisitions for the Music History Division came from the collections of the Bedřich Smetana Museum and the Antonín Dvořák Museum through removal of items not pertaining directly to those composers (e.g. collections from the estates of Boleslav Schnabel-Kalenský and František A. Urbánek). Although the purchase and often also the subsequent cataloguing of collections from estates is not an easy matter, it is the aim of the CMM to continue expanding this category in its holdings.

FOJTÍKOVÁ, Jana: 'Processing the collection of estates at the Museum of Czech Music', *Hudební věda* XXX (1993), No. 4, pp. 400-01.

● 3. NON-MUSICAL WRITTEN MATERIALS

In addition to musical works, written materials other than music notation are also important for our understanding of music—above all correspondence of composers, performers, and institutions. The rich and diverse collection of such materials held by the Czech Museum of Music includes letters, postcards, calling cards, typescripts, telegrams, personal documents,

1) Collections from the following estates (in alphabetical order) have been catalogued in the form of inventories: the Archive of Compositions by Music Teachers in the Czech Lands During the Eighteenth Century (Karel Motejlek), Emil Axman, František Bartoš, Ladislav Černý (the Prague Quartet), Radim Drejsl, Antonín Dvořák, Zdeněk Fibich, Zdeněk Folprecht, Julius Fučík, Karel Hoffmann, Otakar Hollmann, Jaroslav Ježek, Karel Boleslav Jirák, Karel Kovařovic, Jaroslav Křička, René Kubínský, Jan Miroslav Květ, Antonín Modr, Oskar Nedbal, Vítězslav Novák, Mirko Očadlík, Bohumír Petr, Pražský dechový kvintet (The Prague Wind Quintet), Jan Rychlík, Ervín Schulhoff, Bedřich Smetana, Jiří Srnka (deposited in but not owned by the museum), Josef Suk, Emilián Troida, Jaroslav Vogel, Lenka Vojtišková, and Hanuš Wihan.

bills, contracts with publishers, diplomas, inscriptions in albums, the albums themselves, hand-written commentary, and writings of musicologists and journalists. Apart from purely personal communications, they contain comments on the genesis, performance, and reception of works and on concert life. Some musicological studies summarise results of extensive research that in many cases have never been published.

The time period of the items ranges from the eighteenth century to the present day; most numerous are those from the second half of the nineteenth century and the twentieth century. Acquisitions of written correspondence have now more-or-less ceased, because as forms of communication among people change, written correspondence on paper is disappearing in favour of more rapid electronic media.

The collection includes relatively voluminous correspondence of composers, performers, publishers, and institutions, predominantly Czech. Sizable sets of letters found here are e.g. those of Ema Destinnová, Josef Bohuslav Foerster, Leoš Janáček, Jaroslav Kříčka, Bohuslav Martinů, Otakar Ostrčil, Ladislav Vycpálek, and the publishers František A. Urbánek and Mojmír Urbánek. There are also individual letters of earlier Czech composers such as Jiří Antonín Benda, Vilém Blodek, Jan Ladislav Dusík, Vojtěch Jírovec, Leopold Koželuh, Antonín Rejcha, and Jakub Jan Ryba, and of more recent composers such as Pavel Bořkovec, Emil František Burian, Miroslav Kabeláč, Ervín Schulhoff, Klement Slavický, and Václav Trojan. Less numerous, but often very important for the information they contain, are letters of foreign composers such as Béla Bartók, Hector Berlioz, Johannes Brahms, Anton Bruckner, Charles Gounod, Edvard Grieg, Paul Hindemith, Franz Liszt, Gustav Mahler, Felix Mendelssohn-Bartholdy, Giacomo Meyerbeer, Serge Rachmaninoff, Max Reger, Nikolay Andreyevich Rimsky-Korsakov, Gioacchino Rossini, Camille Saint-Saëns, Arnold Schönberg, Robert Schumann, Jean Sibelius, Richard Strauss, Pyotr Ilyich Tchaikovsky, and Richard Wagner. Also very informative are letters of conductors (e.g. Karel Ančerl, Václav Kaprál, František Kmoč, Jaroslav Krombholc, Rafael Kubelík, Bernardo Molinari, Oskar Nedbal, Arthur Nikisch, Václav Smetáček, and Václav Talich), performers (Karel Burian, Pablo Casals, Josefina Dušková, Rudolf Firkušný, Karel Hoffmann, Karel Hoffmeister, Jan Kubelík, Ferdinand Laub, František Ondříček, Nicolo Paganini, Otakar Ševčík, and Václav Štěpán), and various musical and scholarly institutions.

Written materials acquired before establishment of the National Museum's separate Music Division have remained in the collections of the manuscript division and literary archive of the Library of the National Museum. Thus the CMM's collection of Non-Musical Written Materials began to be built only in the 1950s. Gradually, some of the materials have been transferred into collections pertaining to particular persons such as Fibich, Novák, Suk, and Schulhoff, so that all items of memorabilia pertaining to their lives and work deposited in the CMM can be assembled together.

FOJTÍKOVÁ, Jana: 'Stav fondu korespondence ve sbírkách Muzea české hudby' (The State of the Correspondence Collection at the Museum of Czech Music), in *Kritické edice hudebních památek III, Korespondence jako muzikologický pramen a problém* (Critical Editions of Musical Documents III: Issues Related to Correspondence as a Musicological Source), Olomouc: Univerzita Palackého (Palacký University), 1999, pp. 25-29.

FREI, Jan: 'Korespondence K. B. Jiráka uložená v Muzeu české hudby' (Correspondence of K.B. Jirák in the Museum of Czech Music), *Hudební věda* XXXVII (2000), pp. 335-45.

POŠTOLKA, Milan: 'Musikerbriefe in der Musikabteilung des Nationalmuseums in Prag', in *Beiträge zur Musikdokumentation. Franz Grasberger zum 60. Geburtstag*, Tutzing, 1975, pp. 363-90.

● 4. THE ICONOGRAPHY COLLECTION

The Iconography Collection of the Czech Museum of Music is the largest collection of its kind in the Czech Republic in terms of volume, focus, and time period covered. It is divided into iconography proper, photographic negatives, and personal memorabilia. The items of iconography proper include photographs, graphic art, paintings, drawings, sculpture, posters, and postage stamps. Classified with the negatives are original historical negatives as well as slides and an extensive documentary section pertaining to the CMM's musical instruments collection and to some musical autographs, as well as documentation of some items of memorabilia that have been lost. The personal memorabilia include diplomas, medals, objects given as tokens of recognition, personal effects, furniture, and other three-dimensional objects relating to musicians and institutions.

The oldest iconographic materials in the CMM date back to the sixteenth century and, together with seventeenth and eighteenth-century paintings, represent the most unique items in the museum's collections. Musical life in the eighteenth century is documented via a large set of paintings and works of graphic art: we find here not only portraits of Wolfgang Amadeus Mozart but also other items relating to his Prague stays. Most of the collection is focused on the period roughly from 1850 to 1950. In recent years increased attention has been paid to documentation of concert life, including not only classical music but other genres as well.

Although portraits of composers and performers predominate in the collection, an important portion thereof consists of depictions of musical instruments, concerts, and places important for music history, and documentation of historical collections. Among the many important visual artists represented in the collection are Lucas van Leyden, the copper engraver Johann Sadeler the elder, the graphic artists Jan Berka and Joseph Kriehuber, photographers František Drtikol, Jindřich Eckert, Jan Langhans, Jan Mulač, and Jan Vaněk, and painters František Bílek, Hugo Boettinger, Václav Brožík, Adolf Hoffmeister, František Muzika, and František Ženišek.

Another important unit is the set of photographs, which is important not only for music but as a valuable collection of historical photography. Its core comprises photographs of European provenance, especially from the Czech lands, taken between the 1870s and the First World War. Using early photographic techniques in their studios, the founders of Czech photography created a gallery of portraits of Czech musicians as well as foreign musicians who appeared in Prague, but the collection also includes numerous examples of the work of studios abroad. These photographs, together with annotations on them, provide a pictorial history of concert life in the Czech lands as well as testimony to the domestic and foreign contacts of Czech musicians. Remarkable are items pertaining to the activities of many Czech singing societies in the second half of the nineteenth century, the Silvestr Hipman collection, and photographs taken by amateurs.

The CMM's Iconography Collection originated simultaneously with the Music Division of the National Museum in 1946, but some items had been collected ever since the foundation of the National Museum early in the nineteenth century, in its Historical Archaeology Division (paintings, sculpture, etc.) and in the Library of the National Museum (graphic art), from which they were separated after the establishment of the Music Division. Additional items were acquired by the museum as parts of special collection units, in some cases from estates, and through its own acquisitions activities.

In the 1950s Alexander Buchner established the professional basis for the collection. Today the CMM coordinates its work with RIDIM (Répertoire International d'Iconographie Musicale) in the Czech Republic.

PAULOVÁ, Eva: 'Památky hudební ikonografie v hudební historiografii a jejich dokumentační zpracování' (Music Iconography in Music Historiography and Its Documentary Cataloguing), in *Ikonografiká v hudobnej historiografii, Seminár o hudobnej ikonografii - pramene, metodológia, perspektivy* (a compendium of studies), Martin: Slovenská národná skupina IAML (Slovak National Group of the International Association of Music Libraries), 1998, pp. 4-10.

● 5. THE MUSIC LIBRARY

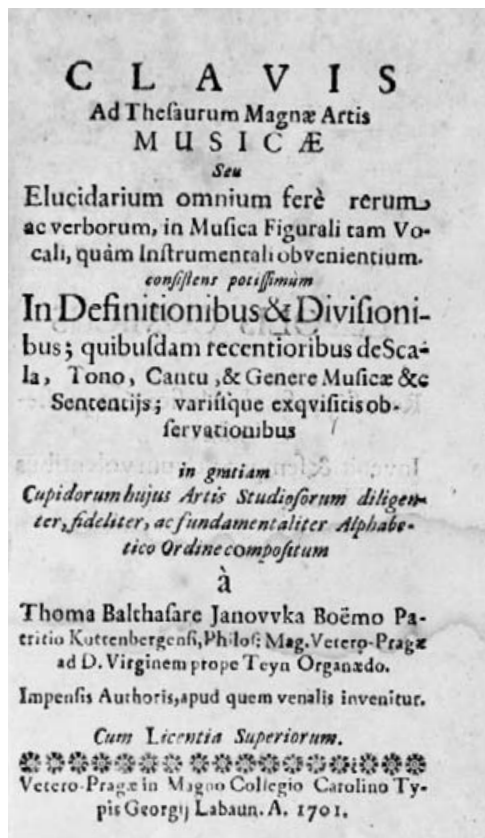
Another component of the CMM's Music History Division is the Music Library, which was conceived from its beginning as a specialised collection-building library and at the same time as a library for regular use by musicians and music scholars. This double purpose has been retained to the present day. The first books pertaining to music came to the Library of the National Museum already during the nineteenth century, mainly in the form of gifts and various bequests. However, systematic attention was not devoted to items pertaining to music until the arrival of Emil Axman on the museum's staff in 1913. A fundamental change came in 1946 with establishment of the museum's Music Division, to which the Music Library was transferred.

One can distinguish four basic types of materials: books, musical periodicals including bulletins and reports, old prints, and librettos. The oldest items in the Music Library come from the first half of the sixteenth century, and the most recent from the present day.

Dominating the collection is professional musicological literature focused on European and especially Czech issues in music history. Also represented are general literature on music, often in foreign languages, studies of musical instruments and individual composers including thematic catalogues of their works, catalogues of other music collections, and lexicons and various books devoted to general history and literary scholarship. Most valuable are old publications on music coming from the period between 1500 and 1850, some of them unique. These old prints, as well as a set of several thousand librettos dating back as far as the late 17th century and extending into the twentieth century, came to the museum mostly as parts of music collections confiscated from monasteries and noble families in the 1950s.

From the standpoint of provenance, one can identify several large units in the Music Library, for example the libraries of Richard Veselý, Emilián Trola, and Ondřej Horník, and volumes from the libraries of the Cistercian monastery in Osek and the Royal Canonry of the Premonstratensians at Strahov. The CMM administers the last of these units as a collection on permanent deposit.

Today's Music Library of the CMM's Music History Division acquires new titles whenever appropriate opportunities arise. It has remained connected with the Library of the National Museum in that all its new acquisitions are first registered and catalogued there, and only then do they receive inventory numbers in the CMM where they are further catalogued and described professionally.

Tomáš Baltazar Janovka: *Clavis ad thesaurum magnae artis musicae*

Tisk / Print, Praha / Prague, 1701
NM-ČMH 1, D 44

MAYROVÁ, Kateřina: 'Hudební knihovna Hudebněhistorického oddělení Muzea české hudby v Praze, její formování a základní profil' (The Music Library of the Music History Division of the Museum of Czech Music in Prague: Its Formation and Basic Profile), in *Acta Musei Moraviae - Scientiae sociales*, Vol. LXXXV, Brno 2000, pp. 195-221.

POŠTOLKA, Milan: 'Libreta strahovské hudební sbírky' (Librettos in the Strahov Music Collection), in *Miscellanea musicologica* XXV-XXVI, Prague: Univerzita Karlova v Praze, 1974, pp. 79-149.

● 6. PRESS DOCUMENTATION

Music is one of those types of art that require interaction between the work, a performer, and a listener for full realisation. Besides sound recordings, this aspect of music is also documented by press materials, i.e. theatrical playbills and concert announcements, programs, various brochures, invitations, flyers for musical events, posters, newspaper articles, and other materials of a similar nature. Views on the importance of such sources have been various and have developed over the course of time, leading from their unsystematic preservation to today's carefully-considered archiving.

The collection of press documents held by the Czech Museum of Music covers the period from the mid-eighteenth century and the present, focusing primarily on concert

life and the activities of music societies in Bohemia and Moravia. About 85% of the items pertain to events in Prague. However, the collection also includes responses to performances by Czech artists abroad and reviews of premieres of Czech compositions in other countries, sources concerning performance of music in Slovakia in the twentieth century, and activities of minorities: Germans living in Prague and Czechs living in Vienna.

The collection is divided according to location and according to genres (choral concerts, orchestral concerts, recitals, etc.). Programs of important musical institutions, societies, and schools are also categorised separately and listed as special units—for example the Cecilia Society (Cäcilien-Verein) and Prague's conservatory. Also found in the collection is a wealth of information about Czech and foreign composers and their works as well as performers—two roles that in some cases merge as for instance with Hector Berlioz, Antonín Dvořák, Gustav Mahler, Arnold Schönberg, Bedřich Smetana, Josef Suk, and Richard Wagner. We can acquaint ourselves with concert programs of virtuosos of Czech origin such as the Czech Quartet, Ema Destinnová, Jan Heřman, Jan Kubelík, Oskar Nedbal, František Ondříček, and Josef Slavík, as well as practically all other world-renowned performers. Special attention is devoted to the Czech Philharmonic and concerts of the Prague Spring International Music Festival. Press documentation provides much interesting information on the development of professional concert life, on the popularity of particular musical works, and on changes in aesthetic ideals in society.

Among unique items in the collection we may count e.g. theatrical playbills and posters for concerts in the late eighteenth century, which document performances of Mozart operas and public appearances by important artists of the time such as Josefina Dušková, Vincenc Mašek and his wife, and Johann N. Hummel.

The National Museum acquired its collection of press documents gradually, at first as portions of the estates of various important cultural figures and performers such as Jindřich Hybler and Norbert Kubát, then via gifts and from confiscated collections of monasteries and noble families (above all from the Royal Canonry of the Premonstratensians at Strahov and the Chotek family archive from the stately home of Kačina) as well as through purchase. Systematic cataloguing of these materials, however, did not begin until 1987 in the CMM's Music Library. Administration of press documents was later taken over by the Music History Division. In 1994 a new acquisitions program was approved, restricted to collection of press documents from selected institutions, records of the activities of important concert agencies, and documentation of isolated performances by internationally-renowned solo performers, operatic stars, top-quality chamber ensembles, world-renowned orchestras, and phenomenal young talents.

MAÝROVÁ, Kateřina: 'Činnost hudebních spolků a sdružení z 19. a 1. poloviny 20. století, jak je dokumentována ve sbírkovém fondu tiskové dokumentace Českého muzea hudby, s akcentací na hudební aktivitu tzv. Cecilijské jednoty v Praze' (The Activity of Music Societies in the Nineteenth and Early Twentieth Centuries as Reflected in the Press Documentation Collection of the Czech Museum of Music, with Emphasis on Musical Activities of the 'Cecilia Society' in Prague), in *Sborník Miscellanea z výročních konferencí 2001 až 2005* (Compendium *Miscellanea* from Annual Conferences Held 2001-05), Prague: Česká společnost pro hudební vědu (Czech Society for Musicology), pp. 144-83.

● 7. THE RECORDINGS LIBRARY

The Recordings Library of the Czech Museum of Music archives sound recordings made on all types of media, from the oldest phonograph cylinders through various atypical phonograph media, standard phonograph discs, magnetic tapes, and audio- and videocassettes, to modern digital media such as compact discs, DAT cassettes, and DVDs. An important aspect of the work of the Recordings Library is preservation and study of the relation of these recordings, especially historical recordings, to their original media. The library also archives documentary materials related to its sound recordings, such as covers, booklets, and various additional printed materials. Special emphasis is placed on catalogues from recording firms.

We find all types of recordings here, about 96% being recordings of music and the remainder recordings of the spoken word. Represented are recordings from all major central European firms with special emphasis on those from the Czech Republic and the former Czechoslovakia. Examples are Columbia, His Master's Voice, Esta, Ultraphon, Supraphon, Opus, and Panton. The oldest recordings come from ca. 1900.

The largest portion of the CMM's Recordings Library consists of standard phonograph discs. The basis of this collection originated by transfer of part of the extensive phonograph archive of Czechoslovak Radio in the 1960s. A large unit comprises long-playing discs, acquired gradually from the 1960s into the 1990s in the form of 'obligatory copies' intended for purposes of archiving, sent regularly by the leading domestic recording firms Supraphon, Opus, and Panton as samples of their products.

Apart from releases by recording firms in their regular series, the CMM's Recordings Library also contains unique non-commercial sound documents captured in diverse amateur as well as professional forms. These include e.g. items acquired from the estates of the composers Alois Hába, Josef Bohuslav Foerster, and Zbyněk Vostřák, studio phonograph recordings from the archive of the Voice of America radio station (wartime and post-war radio programs of Voskovec and Werich), and an extensive archive of recordings from the Union of Czech Composers and Concert Artists documenting Prague concerts in the second half of the twentieth century that presented new works. An example of a valuable recent acquisition is the complete sound archive of the Society for Electronic Music, representing both Czech and foreign original electronic works recorded on the most modern digital media and richly supplemented by relevant textual and graphic documentation.

The CMM's Recordings Library began to develop independently in association with the origin of the National Museum's Music Division in 1946, when the collection of phonograph cylinders and standard phonograph discs was detached from the Library of the National Museum. Delivery of obligatory copies of current phonograph recordings contributed to expansion of the collection. At the present time it is being augmented mainly through gifts and occasionally other types of acquisitions, primarily from individuals. An inseparable part of the CMM's Recordings Library is its sound studio, whose equipment allows quality reproduction of all types of archived sound recordings. This reproduction equipment (analogue players, phonographs, and magnetic tape players) is interconnected with a digital transfer and computer system that allows digitalisation of any analogue recording and its subsequent transfer to modern media.

II. THE MUSICAL INSTRUMENTS DIVISION

The collection of musical instruments held by the Czech Museum of Music, consisting of historical instruments made in Europe including folk instruments, is not only unique in the Czech Republic: it is one of the most precious collections anywhere in Europe. In addition to its own historical collection, the CMM has on deposit the State Musical Instrument Collection, containing specially designated top-quality stringed instruments that renowned Czech artists or talented young performers can borrow for solo or chamber concert performances.

In all, the collection comprises ca. 2,800 musical instruments including items on deposit that are not owned by the CMM. The oldest come from the first half of the sixteenth century and are among the most valuable preserved instruments anywhere because they survive only in very small numbers in museums throughout the world. The most recent instruments were manufactured in the twentieth century, and in several cases also constitute specimens unique in Europe.

The historical collection contains all types of musical instruments used in central Europe: bowed and plucked stringed instruments, stringed keyboard instruments, woodwinds, brass, polyphonic wind instruments, percussion, electronic instruments, and mechanical instruments.

Among the most important makers of instruments represented in the CMM's collection are violin makers Nicolo Amati, Antonio Stradivari, and Giuseppe Guarneri del Gesù from Italy as well as Tomáš Edlinger, Jan Oldřich Eberle, Jan Jiří Hellmer, Tomáš Ondřej Hulínský, the Homolka family, Karel B. Dvořák, Přemysl Otakar Špidlen, and Karel Vávra from Prague. Builders of stringed keyboard instruments are represented by Johann Baumgartner, Johann Jacob Seydel, Michael Weiss, Jan Nepomucký Balley, Alois Hugo Lhota, Antonín Petrof, Johann Baptist Streicher, and August Förster. Organ builders include e.g. Leopold Spiegel, makers of plucked instruments Martin Bruner and Ondřej Ott, harp makers Alois Červenka and Sébastien Erard, and makers of woodwind instruments Jörg Wier, Peter Bressan, Johann Cornelius, E. Sattler, František Dolejš, Josef Šediva, and Václav František Červený. The collection also includes mechanical musical instruments by František Řebíček and accordions by Josef Kebrdle.

Indisputably unique items in the collection include e.g. a contrabass crumhorn by Jörg Wier from the sixteenth-century Rožmberk Court Ensemble, a violin by Nicolo Amati, and among more recent instruments a quarter-tone piano made at the instigation of Alois Hába by the August Förster firm. Preserved in the Musical Instruments Division are very important display items that make the collection exceptional in Europe, for instance all the instruments of the Rožmberk Court Ensemble (windcap shawms and a crumhorn), the 'Rožmberk bass' (a contrabass viola da gamba), an Italian virginal, a viola by A. and H. Amati (Cremona, 1592), a viola d'amour by Jan Oldřich Eberle, a viola da gamba by Joseph Paul Christa, instruments by Tomáš Ondřej Hulínský, a lute by Martin Bruner, harps, a curtal, collections of bagpipes and basset horns, and instruments by Josef Šediva and Václav František Červený. We also find several curiosities in the museum's collection: a baryton, an arpeggione, Šediphones, a serpent, a chromatic harp, and a glass harmonica—which, although they did not represent historically-important trends in the building of musical instruments, offered interesting enrichments of sound in their time.

The history of the musical instruments collection goes back to the nineteenth century. From the foundation of the National Museum until 1946 instruments were acquired by chance in its Historical Archaeology Division as gifts and bequests from private collectors. After establishment of the separate Music Division, the instruments were gradually transferred there. Then from 1948 to 1962 the collection was built by the leading Czech music instrument specialist, Alexander Buchner, head of the National Museum's Music Division. During his term many important items were acquired, e.g. the remarkable collection of Karel B. Dvořák comprising more than one hundred items.

In 1954 the first representative permanent exposition of musical instruments was opened in the Grand Prior's Palace in Prague's Lesser Town. The present exposition, *Man-Instrument-Music*, was opened in the remodelled and refurbished building on Karmelitská Street in 2004.

BUCHNER, Alexander: 'Zaniklé dřevěné dechové nástroje 16. století' (Extinct Woodwind Instruments of the Sixteenth Century), in *Sborník Národního muzea v Praze* (Compendium of the National Museum in Prague), Series A, Vol. VII, No. 2, Prague: Národní muzeum, 1952.

BUCHNER, Alexander: 'Hudební sbírka Emiliána Troidy' (The Music Collection of Emilián Troida), in *Sborník Národního muzea v Praze*, Series A, No. 1, Prague: Národní muzeum, 1954.

BUCHNER, Alexander: *Průvodce sbírkami hudebního oddělení* (A Guide to the Collections of the Music Division), Prague: Národní muzeum, 1954.

BUCHNER, Alexander: 'České automatofony' (Czech Automatonophones), in *Sborník Národního muzea v Praze*, Series A, Vol. XI, Nos. 2-3, Prague: Národní muzeum, 1957.

ČÍŽEK, Bohuslav: *300 let s klavírem. Studie a průvodce k výstavě v Národním muzeu* (Three Hundred Years with the Piano: A Study and Guide to the Exhibition in the National Museum), Prague: Národní muzeum - Muzeum české hudby, 1999.

ČÍŽEK, Bohuslav: *Hudební nástroje evropské hudební kultury* (Musical Instruments in European Music Culture), Prague: Aventinum, 2004.

KELLER, Jindřich: 'Píšťelníci a trubači. Pojednání o výrobě dechových hudebních nástrojů v Čechách před rokem 1800' (Pipers and Trumpeters: The Making of Wind Instruments in the Czech Lands before 1800), in *Sborník Národního muzea v Praze*, Series A, Vol. XXIX, Nos. 4-5, Prague: Národní muzeum, 1975, pp. 161-243.

KUNZ, Ludvík - STAINOCHR, Vítězslav: 'Nástroje lidové hudby ve sbírkách pražských muzeí' (Instruments Use in Folk Music in the Collections of Prague Museums), in *Sborník Národního muzea v Praze*, Series A, Vol. XLI, Nos. 2-4, Prague: Národní muzeum, 1987, pp. 73-172.

**Niněra s řezbou Zvěstování /
Hurdy-gurdy with carving
of The Annunciation**

Neznámý autor, Čechy, 18. století /
Anonymous, Bohemia, 18th century
NM-ČMH 2, E 745

The remaining two divisions of the CMM are focused on particular composers: Bedřich Smetana (1824-84) and Antonín Dvořák (1841-1904).

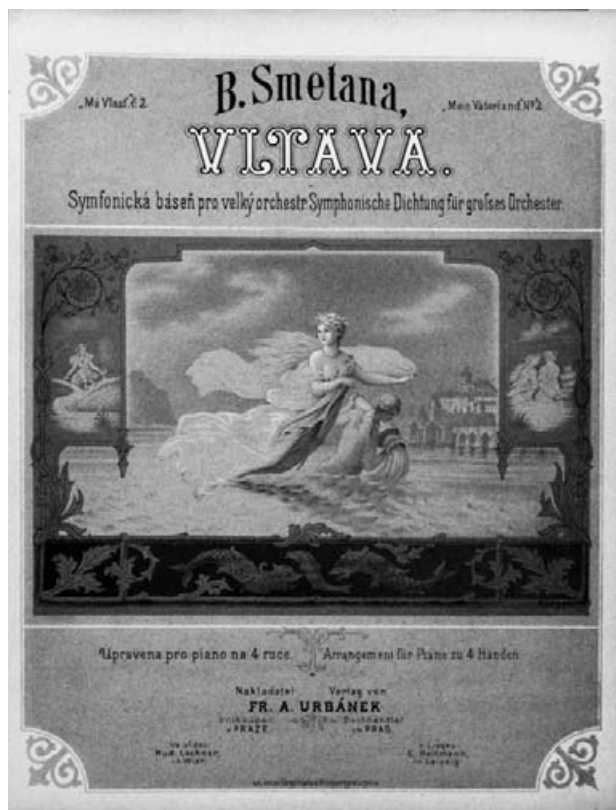
III. THE COLLECTIONS OF THE BEDŘICH SMETANA MUSEUM

The Bedřich Smetana Museum was founded in 1926 by the Society for the Erection of a Monument to Bedřich Smetana. Over the eighty years of its existence, the museum has assembled tens of thousands of items that document this great Czech composer's life and work. The Society began collecting these documents and other memorabilia systematically in connection with a major exhibition on Smetana mounted in Prague in 1917. Thus the museum already had a rather extensive collection at the time of its establishment.

Comprising the core of the collections are items from Smetana's estate purchased from his family by the Czechoslovak government in 1928 and given to the museum between 1929 and 1932. A set of letters addressed to Smetana and members of his family was donated to the museum by his heirs as a gift. Over the course of the following decades these items were systematically augmented by purchases and gifts; some materials came to the museum e.g. with portions of the estates of Smetana's contemporaries. Even in recent years the museum has been able to acquire originals of previously-unknown or missing Smetana manuscripts and thus further expand this most valuable collection, now numbering more than 2,000 items. The core of the museum's holdings consists of autographs of most of Smetana's compositions, letters he sent and received, personal documents and diaries, drawings, and other manuscripts documenting his activities in Czech musical life. Also on hand are period portraits of Smetana, some of his personal effects, beautiful honorary diplomas, programs and posters for his concerts and performances of his works, and additional diverse materials that add to our knowledge of his life and work.

The large and valuable collections of the Smetana Museum also document the broader context of the time when he lived and worked, and especially the performance, dissemination, and reception of his music both at home and abroad from the nineteenth century to the present day.

The collection having the largest number of items is the photography archive, with ca. 28,000 photographs and negatives. The oldest items, consisting of calling-card photographs and cabinet photographs, often unique, come from studios in Prague and elsewhere in the nineteenth and early twentieth centuries: those of Mulač, Fiedler, Tomáš, Eckert, Lachmann, Langhans, and others. This archive contains many photographs not only of Smetana but of other persons and of places and buildings associated with Smetana's life and activities, of Smetana monuments, and of various Smetana events, as well as of many productions of his operas both in the Czech lands and abroad. Valuable for example are private and professional portraits of opera singers participating in performances of Smetana's operas.

**Bedřich Smetana: Vltava /
The Moldau**

První vydání čtyřruční klavírní úpravy /
First edition of the arrangement
for piano four hands,
Praha / Prague, 1879
NM-ČMH 3, H 1324

The visual art collection contains about 1,300 items—predominantly graphic art, paintings, and sculpture. Apart from an extensive set of artworks pertaining directly to Smetana and his works, it includes portraits of other persons, graphic art depicting places, and artworks relating to Prague mainly from the first half of the nineteenth century. Also among the holdings is a collection of postage stamps and picture postcards depicting Smetana. The items of sculpture—most of which also depict the composer—are works by important artists such as Josef Strachovský, Josef Václav Myslbek, Otakar Španiel, Ladislav Šaloun, Jan Štursa, Josef Wagner, and František Bílek. In addition there are materials pertaining to designs for monuments and memorial plaques devoted to Smetana.

Highly diverse is the collection of more than six hundred three-dimensional objects, including e.g. commemorative coins, medals, posters, and badges made by leading Czech manufacturers, personal effects, and memorabilia pertaining to members of Smetana's family as well as some of his friends and collaborators. Also held by the Smetana Museum are a textile collection with an especially-valuable set of theatrical costumes from the late nineteenth and early twentieth centuries, a beautiful collection of glass and porcelain with motives from Smetana's operas (mainly *The Bartered Bride*), and furniture once owned by Smetana's family (now displayed in the Smetana Memorial in Jabkenice) as well as the

family of his second wife Bettina Ferdinandi (presently on loan for the new exposition in the Ferdinandi family home at Lamberk in Obříství).

Remarkable is a set of almost 1,100 set and costume designs coming from the second half of the nineteenth century into the second half of the twentieth century. Most of them were created for stagings at the National Theatre, but some for theatres outside Prague. Even performances staged abroad are represented by several designs. Among the designers are important visual and theatrical artists such as Edmund Chvalovský, František Kolár, Karel Štapfer, Mikoláš Aleš, František Kysela, Vincenc Beneš, Josef Lada, František Tröster, and Josef Svoboda. About two hundred set and costume designs by Karel Svolinský were received by the Smetana Museum as a gift from their creator.

The collection of non-musical archival materials contains more than five thousand items, mainly correspondence but also other written materials and printed documents of the most varied nature and content. Some sets of materials come from the personal estates of Smetana's contemporaries such as Josef Jiránek, František Pivoda, Ludevít Procházka, and Josef Proksch.

Assembled in the press documentation collection are about twelve thousand items concerning performances of Smetana's works all over the world from the nineteenth century to the present. Printed programs, posters, theatrical playbills, program books, and other minor printed items document the dissemination of Smetana's music and the diverse forms and high number of their performances. The largest number of them comprise the set of posters for Smetana performances at the National Theatre from the nineteenth century to the present day. One important unit consists of materials pertaining to performances of Smetana's works abroad, in some cases by Czech artists on tour or making guest appearances. Also represented are performances of his works in Bohemia and Moravia in the most varied forms, from normal professional concerts and theatrical performances to curious amateur presentations.

The Smetana Museum's music notation archive contains over 2,500 volumes primarily of printed music, consisting mainly of various editions of Smetana's works and the most diverse arrangements thereof, from first editions to the most recent ones. There are also works dedicated to Smetana or inspired by his music, as well as works by composers who were part of the wider context of his creative work and his time. Some prints and manuscript copies come from the possessions of Smetana's contemporaries, performers, editors, and scholars researching his work.

The core of the libretto collection consists of ca. three hundred Czech and foreign editions of librettos to Smetana's operas, from first editions to those from our own time. The largest number are for *The Bartered Bride*, ranging from a simple set of loose sheets to bound and richly-illustrated books, including printed as well as typescript translations into most European languages. Also found here are librettos to other operas staged at the Provisional Theatre and the National Theatre during Smetana's lifetime, along with other librettos written or translated by his librettists and other collaborators.

The Smetana Museum's library has almost six thousand books and volumes of periodicals published from the early nineteenth century to the present. Besides titles covering the context of Czech and European culture in the nineteenth century, general musicological literature, and extensive literature on Smetana, it contains books from the original library of Smetana and his family.

The Smetana Museum's audio and video recordings library consists of sound recordings of Smetana's compositions on standard, long-playing, and compact discs as well as audiovisual recordings on videocassettes and DVDs. Among the most valuable are sets of standard discs bearing historical recordings of Smetana's music.

- ČECHOVÁ, Olga - FOJTÍKOVÁ, Jana: 'Zpracování fondu B. Smetany v Muzeu české hudby' (Cataloguing the Bedřich Smetana Collections in the Museum of Czech Music), *Hudební věda* XXII (1985), No. 1, pp. 93-95.
- MOJŽÍŠOVÁ, Olga: 'Smetanovské prameny – stav 1994' (Smetana Sources: Their Status as of 1994), *Hudební věda* XXXII (1995), No. 1, pp. 19-26.
- MOJŽÍŠOVÁ, Olga: 'Muzeum Bedřicha Smetany (historie, sbírky)' (The Bedřich Smetana Museum: Its History and Collections), in Olga Mojžíšová, ed., *Bedřich Smetana. Doba-život-dílo* (Bedřich Smetana: Period-Life-Work), Prague, 1998, pp. 42-166 (also in English and German versions).
- MOJŽÍŠOVÁ, Olga: 'Restrukturalizace sbírek jako nezbytný předpoklad katalogizace. Specifika a problémy sbírkových fondů Smetanova muzea' (Restructuring of Collections as a Necessary Precondition for Cataloguing: Specifics Issues and Problems of the Smetana Museum Collections), in Stanislav Tesař, ed., *Kritické edice hudebních památek IV* (Critical Editions of Musical Documents IV), Brno-Olomouc, 2001, pp. 113-16.
- MOJŽÍŠOVÁ, Olga: 'Die Digitalisierung der Bedřich Smetana's Musikhandschriften und Korrespondenz', *Fontes Artis Musicae*, No. 1, 2007, pp. 122-26.
- SÉQUARDOVÁ, Hana: 'Soupis rukopisů Bedřicha Smetany. A. Rukopisy notové' (An Inventory of Bedřich Smetana's Manuscripts. A: Music Manuscripts), in *Sborník Musea Bedřicha Smetany I.* (Bedřich Smetana Museum Compendium I), Prague 1959, pp. 41-113.
- WIRTH, Zdeněk - WAISAR, Alfons: 'Smetanova tvář, katalog smetanovské ikonografie' (Smetana's Face: A Catalogue of Smetana Iconography), in *Sborník Musea Bedřicha Smetany I.*, Prague 1959, pp. 9-40.

IV. THE COLLECTIONS OF THE ANTONÍN DVOŘÁK MUSEUM

The collections of the Antonín Dvořák Museum have been assembled gradually, originally for the most part on the initiative of the Society for Erection of a Monument to Master Antonín Dvořák in Prague, founded in 1931, which received the first valuable memorabilia pertaining to Dvořák from his widow Anna Dvořáková. In 1932 an architecturally-extraordinary Baroque summer palace designed by Kilian Ignaz Dientzenhofer in the centre of Prague was acquired for archiving and exhibiting Dvořákiana. Then in 1944 the original society was renamed as the Antonín Dvořák Society, which continued to gather memorabilia and devoted itself to extensive cultural and educational activities. The most important set of autographs of Dvořák's works was acquired by the museum in 1980 via purchase from the composer's heirs, and soon thereafter the Dvořák Society donated additional unique items. The museum's collections continue to grow through new acquisitions in the form of gifts and purchases from various individuals, publishers, distributors, antiquarian dealers, and foreign auction houses.

The collections comprise mainly musical autographs of most of Dvořák's works and their first editions, personal documents pertaining to him, correspondence, period photographs, part of Dvořák's library, clippings from the period press, diplomas and honorary distinctions, various other tokens of appreciation received,

three-dimensional objects from Dvořák's estate, works of visual art, documents concerning performances of Dvořák's compositions, and recordings both aural and visual. The main focus of interest for many scholars and performers from both the Czech lands and abroad is the Antonín Dvořák Collection, comprising two large units catalogued in the past in two separate inventories. In all they contain ca. 3,100 items, constituting a collection unique in its size, comprehensive scope, and concentration with regard to both subject and time period covered. It is here that the autographs of Dvořák's most famous works are found, e.g. the *Symphony No. 9 in E minor 'From the New World'*, the *Slavonic Dances*, the opera *Rusalka*, the *Violoncello Concert in B minor*, and the *Stabat Mater*. Associated with these materials is a modest more recent collection of musical and non-musical autographs, enriched significantly in recent years by several purchases, gifts, and transfers.

Displayed in the museum's permanent exposition are many of the three-dimensional objects Dvořák received and used during his life, creating an inimitable, authentic atmosphere—e.g. various small items from everyday life, furniture, Dvořák's gown from the degree-conferral ceremony in Cambridge, his piano and viola, shirt cuffs, a hat, writing tools, glasses, playing cards, and various souvenirs such as commemorative cups, wreaths, and medals. Together with other items of a similar nature they are listed as a set of personal memorabilia comprising approximately 280 items.

Among the most valuable items in the collection of original photographs (numbering ca. five hundred items) are precious photographs of Dvořák's contemporaries and of some members of his family. Many come from renowned photography studios (those of Fiedler, Langhans, Mulač, Spiess, and Tietz). Also assembled here are photographs of later performers (both Czech and foreign), of composers, of places associated with Dvořák's life and work, and of performances of his operas among other items.

The iconographical holdings are rounded out by a set of works of visual art (ca. three hundred items) containing graphic art, paintings, sculpture, commemorative medals, drawings, designs for sets and costumes, and utilitarian graphic art. Represented here is

**„Dvořák - balvan“ /
‘Dvořák the Boulder’**

Lavírovaná kresba tuší /
Shaded India ink drawing,
Hugo Boettinger, 1918
NM-ČMH 4, č. př. 85/2000

the work of Jiří Anderle, Hugo Boettinger, Wilhelm Kandler, Vladimír Kýn, the Macháček studio, Josef Mařatka, Vincenc Morstadt, Emanuel Václav Nádherný, Karel Šafář, and other artists from the first half of the nineteenth century to the present day.

Dvořák's works are documented from another standpoint by a relatively extensive collection of musical prints (ca. 1,300 items) and related printed materials. The most valuable items are mainly various period editions of works by Dvořák issued by the publishing houses of Simrock, Novello, Fr.A. Urbánek, and others in their original versions as well as arrangements. Dvořák's ever-growing popularity abroad is documented by numerous recent editions of his works by European, American, and Japanese publishing houses.

Performances and recordings of Dvořák's works all over the world are documented by a broadly-conceived collection of domestic and foreign posters, brochures, theatrical playbills, invitations, advertisements, and flyers, and an audiovisual collection containing more than 750 items on sound and visual media of all kinds tracing the dissemination of Dvořák's music.

The specialised collection of the Dvořák Museum's library, comprising ca. 3,000 items, mirrors changes in the reception of Dvořák's works during approximately the last hundred years. It contains nineteenth-century journals and books from the collections of the original Dvořák Museum founded by the Antonín Dvořák Society as well as more recent publications from both the Czech Republic and abroad.

The Dvořák Museum's newest major acquisition is the extraordinarily-extensive Jarmil Burghauser Collection, received late in the 1990s. This important Dvořák scholar (1921-97), author e.g. of the thematic catalogue of Dvořák's works, collected many important documents related to Dvořák. A large part of the collection consists of materials related to his own work as a composer and a musicologist, but we also find here the most varied materials from the estate of his father-in-law Otakar Šourek, author of the first large monograph devoted to Dvořák, including correspondence, reviews, and part of his library.

HALLOVÁ, Markéta: 'Prague—The Centre of Dvořák Research', in *Antonín Dvořák 1841-1991. Report of the International Musicological Congress Dobruška 17th-20th September 1991* (ed. Milan Pospíšil and Marta Ottlová), Prague, 1994, pp. 19-28.

● CONCLUSION

The collections of the various divisions of the Czech Museum of Music complement one another, and if a scholar wishes to place the subject of his or her research into a broader context this can be done practically 'under one roof' at the CMM. We are convinced that mutual exchange of information among museum employees, scholars, students, and the music-loving public will benefit musicological research as well as helping to enliven the museum's premises and to make Czech musical culture more popular in the best sense of the word.

**František Škroup: píseň Kde domov můj
ze hry Fidlovačka /
Song Where is My Home
from the play The Spring Fair**
Autograf / Autograph, 1834
NM-ČMH 1, Tr B 516

Ema Destinnová
Fotografie / Photograph, Jan F. Langhans,
Praha / Prague, 1896
NM-ČMH 1, F 4703

Heute Dienstaas den 23 September 1788

Wird von der Guardafonischen Gesellschaft Italienscher Opervorkaefen im kön. altstädter Nationaltheater
aufgeführt:

IL DISSOLUTO PUNITO O SIA: IL D. GIOVANNI.

Der gestrafte Ausschweifende, oder: Don Juan.

Ein großes Singspiel in zween Aufzügen.

Die Partie ist von dem K. Hofk. Theaterdirektor Herrn Wie di Poore vordem hien verfertigt.
Und die ganz neue vortheilhafte Musik ist von dem berühmten Kapellmeister Herrn Mozart, ebenfalls ansehnlich beschomponet worden.

NB. Diese Woche wird Dienstaag, Donnerstaag, und Samstaag. Folgende Woche hingegen Montaa, Mittwoch, und Frey-
tag, Drey gegeben, und auf diese Art werden in hinfünft Woche für Woche dreoyte Operstage abgewechset.

NB. Die Opernbüchel in vollständiger Sprache allem hier bey der Kassa verbunden in Celbhaber des Stüch pr. 40 fr. und ordinar pr. 30 fr. zu haben,
Die hien und andere Stüch der Musik in Partitur sind bey dem Inspectore Herrn Guardafoni wothohlet dem Nationaltheater argenüher im
Vergemeinschaftlichen Punkte hien zu sehen. In ersten Stüch zu haben.
Wegs dem Abnehmer hat man sich eben dörth, wie auch hien bey der Kassa zu werten;

Preyse der Plätze:	
Ein Platz in erster Reihe unten ersten Range bey 1 Polster kostet — 4 fl. 50 kr.	Ein Platz in erster Reihe oben — — — 4 fl.
Ein Platz in zweyter Reihe unten — — — 2 fl. 30 kr.	Ein Platz in zweyter Reihe oben — — — 2 fl.
Ein Platz in dreyter Reihe unten — — — 1 fl. 50 kr.	Ein Platz in dreyter Reihe oben — — — 1 fl.
Ein Platz in vierter Reihe unten — — — 1 fl. 30 kr.	Ein Platz in vierter Reihe oben — — — 1 fl.
Ein Platz in fünfter Reihe unten — — — 1 fl.	Ein Platz in fünfter Reihe oben — — — 1 fl.
Ein Platz in sechster Reihe unten — — — 50 kr.	Ein Platz in sechster Reihe oben — — — 50 kr.
Ein Platz in siebter Reihe unten — — — 30 kr.	Ein Platz in siebter Reihe oben — — — 30 kr.
Ein Platz in achter Reihe unten — — — 20 kr.	Ein Platz in achter Reihe oben — — — 20 kr.
Ein Platz in neunter Reihe unten — — — 10 kr.	Ein Platz in neunter Reihe oben — — — 10 kr.
Ein Platz in zehnter Reihe unten — — — 5 kr.	Ein Platz in zehnter Reihe oben — — — 5 kr.

Der Anfang ist um 7 Uhr. Das Ende um halb 10 Uhr.

Wolfgang Amadeus Mozart: Don Giovanni

Divadelní cedule k představení 23. 9. 1788 / Playbill for a performance on 23 September 1788, Praha / Prague – Königliches Altstädter Nationaltheater (Nosticovo divadlo / The Nostitz Theatre), NM-ČMH 1, TP 687

Voskové fonoválečky / Wax phonograph cylinders

10. léta 20. století / 1910s, NM-ČMH 1, různé signatury / multiple shelf-marks

Housle / Violin

Nicolaus Amati, Cremona, ca. 1650
NM-ČMH 2, E 1427

Barokní kytara / Baroque guitar

Ondřej Ott (Andreas Oth), Praha / Prague, ca. 1650-1660
NM-ČMH 2, E 471

**Muzeum Bedřicha Smetany - expozice /
The Bedřich Smetana Museum - exposition**
Fotografie / Photograph, Oto Palán

Muzeum Antonína Dvořáka / The Antonín Dvořák Museum
Fotografie / Photograph, Oto Palán